

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Oudenburgweg 45-45A (Jabbeke, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020G241
Juli - Augustus 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	21
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	22
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	24
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	34
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	37
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	41
1.5	Synthese	44
2	Bibliografie.....	46

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Plangebied gezien vanaf de Oudenburgweg (©Google Streetview).....	14
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).....	19
Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO	20
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	21
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 16: Locatie onderzoek Raakvlak op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	25
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).	26
Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597 (Bron: Kaartenhuis Brugge).	37
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	39

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	40
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	41
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979- 1990 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000- 2003 (Bron: Geopunt).....	42
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008- 2011 (Bron: Geopunt).....	43
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	43

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....16

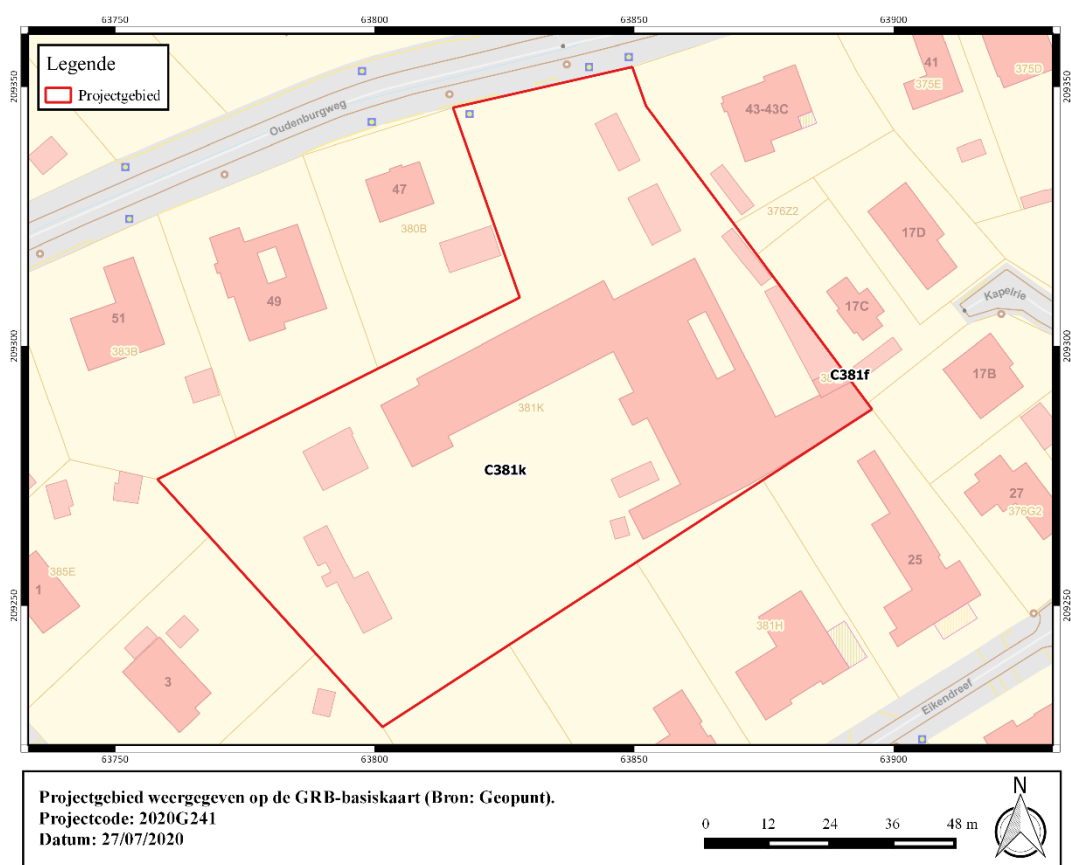
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

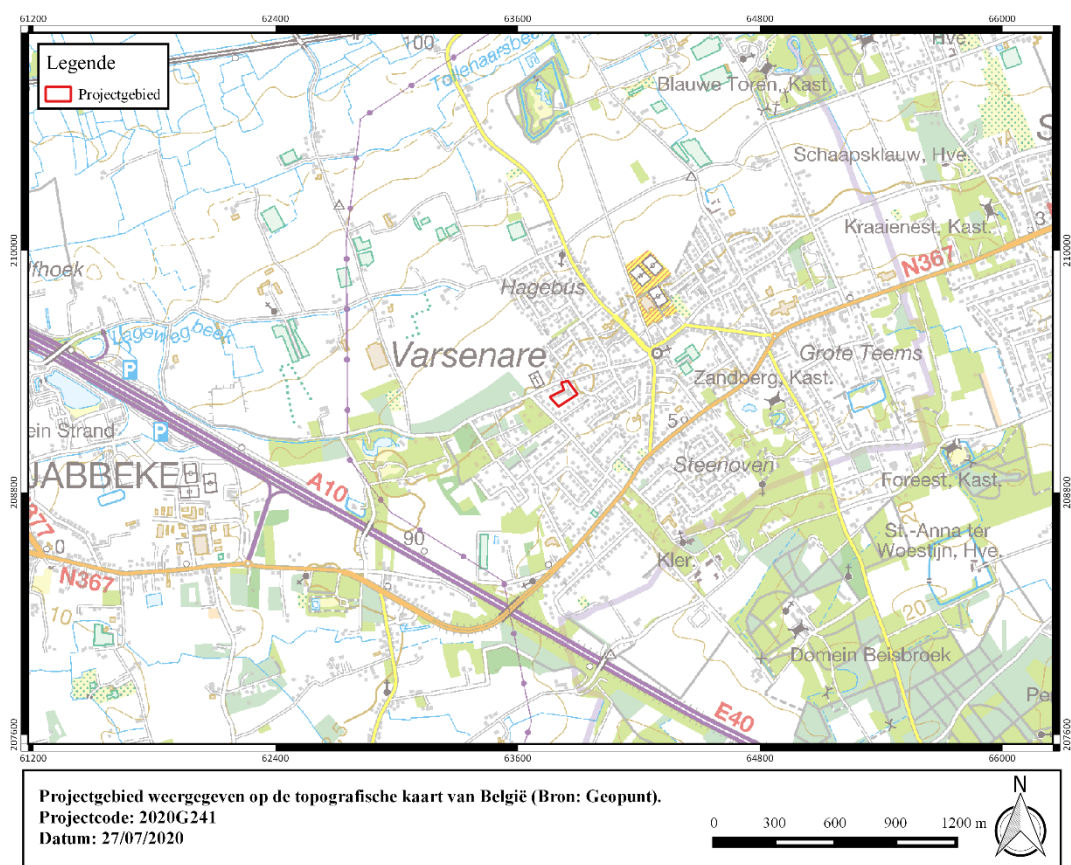
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Jabbeke
	Deelgemeente	Varsenare
	Postcode	8490
	Adres	Oudenburgweg 45-45A 8490 Varsenare
	Toponiem	Oudenburgweg 45-45A
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 63733$ $Y_{\min} = 209223$ $X_{\max} = 63930$ $Y_{\max} = 209360$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Jabbeke, Afdeling 4, Sectie C, nr's: 381k & 381f Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 7856 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het terrein is tot op heden nog bebouwd. **Deze bebouwing dient vooreerst gesloopt te worden conform de specifieke sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.**

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Oudenburgweg 45 Jabbeke werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

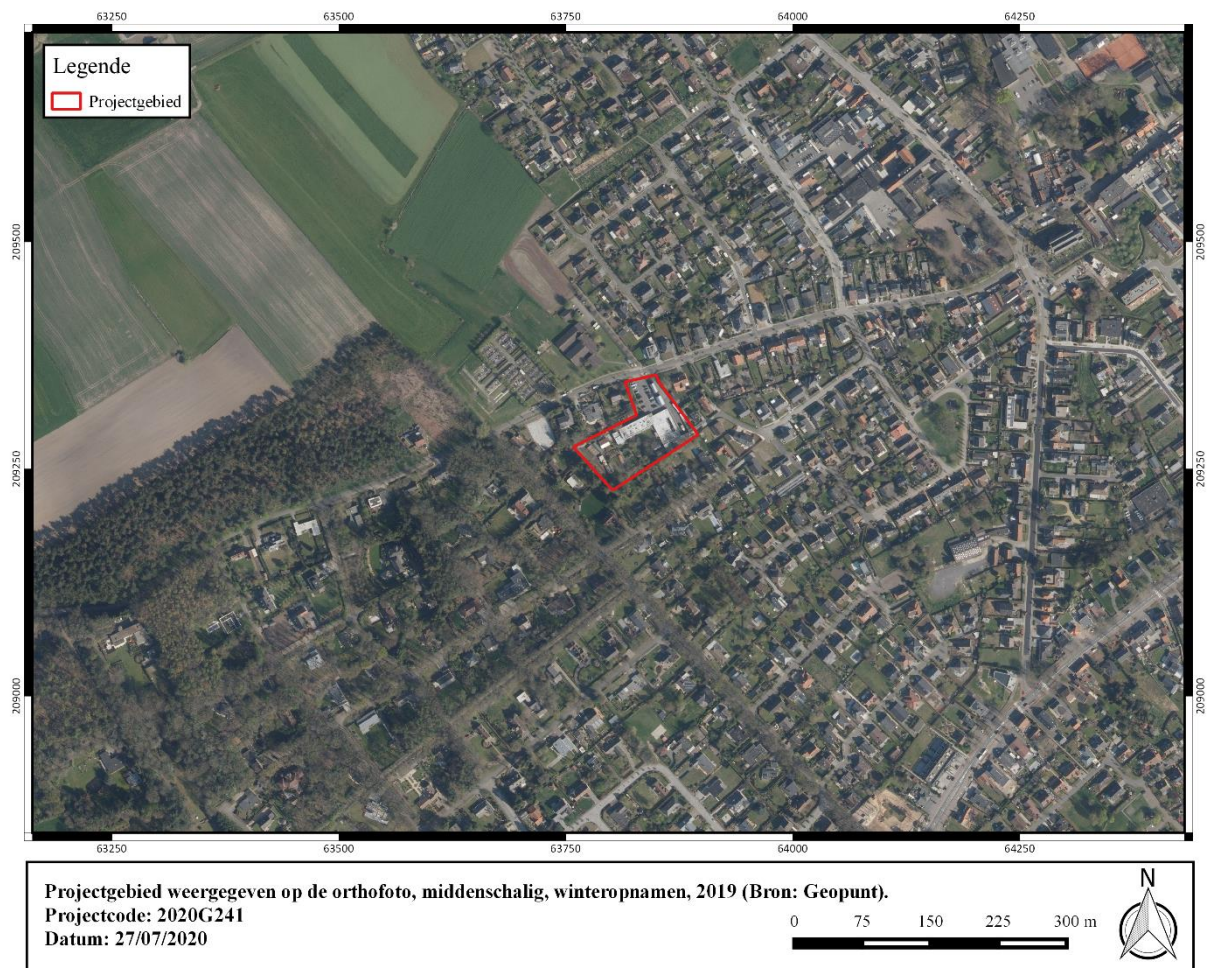
Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Varsenare, deelgemeente van Jabbeke, in de provincie West-Vlaanderen. Het dorp is begrensd door Houtave, Meetkerke en Stalhille in het noorden, Jabbeke in het westen, Snellegem in het zuiden en Sint-Andries (Brugge) in het zuiden en oosten. Het plangebied sluit ten noorden aan bij de Oudenburgweg en is omgeven door bebouwde percelen langsheen de Oudenburgweg, Nieuwenhovedreef, Eikendreef en Kapelrie. De dorpskern van Varsenare situeert zich ca. 450 meter ten noordoosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

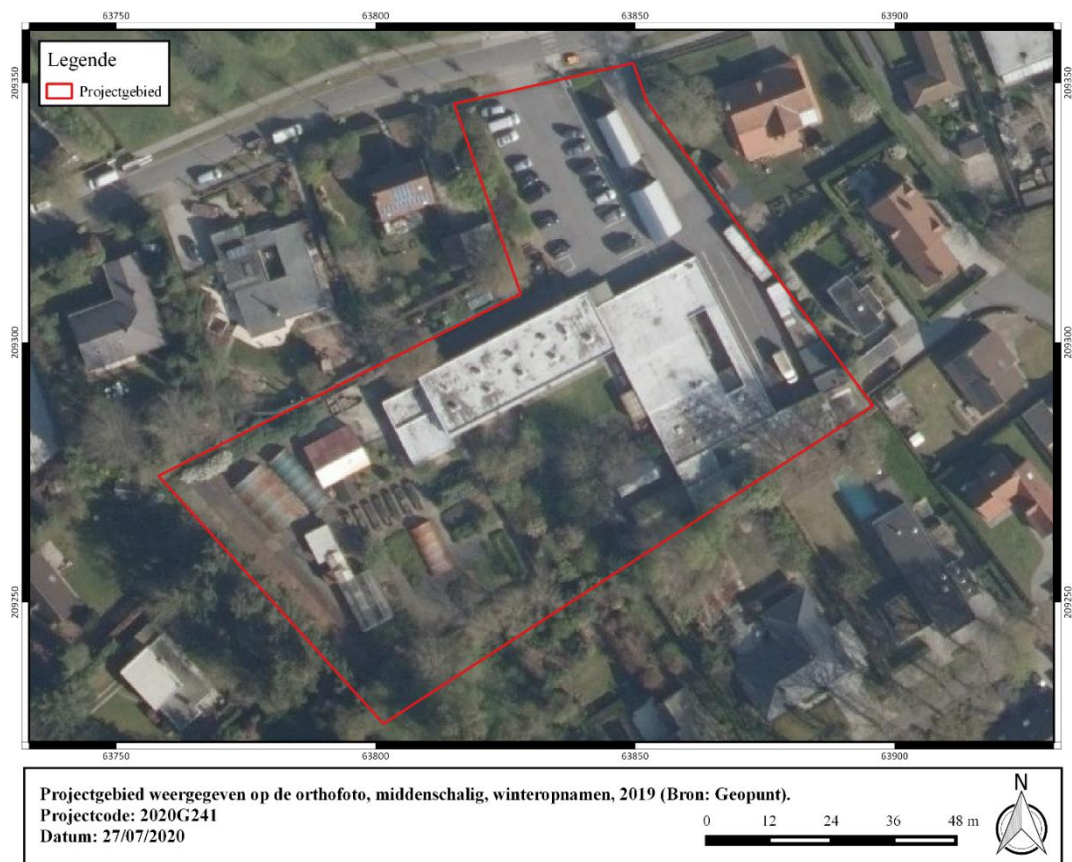
1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 7856 m². Binnen de projectgrenzen situeert zich het gebouwenbestand van Licht en Liefde Heem. De bebouwde oppervlakte bedraagt ca. 2255 m². Bijkomend is ca. 1800 m² van het terrein verhard. Het zuidwestelijk deel van het terrein is in gebruik als tuinzone. Aan de straatzijde van de Oudenburgweg situeert zich een kunstmatige waterpartij van ca. 35 m². De bebouwing is niet onderkelderd.

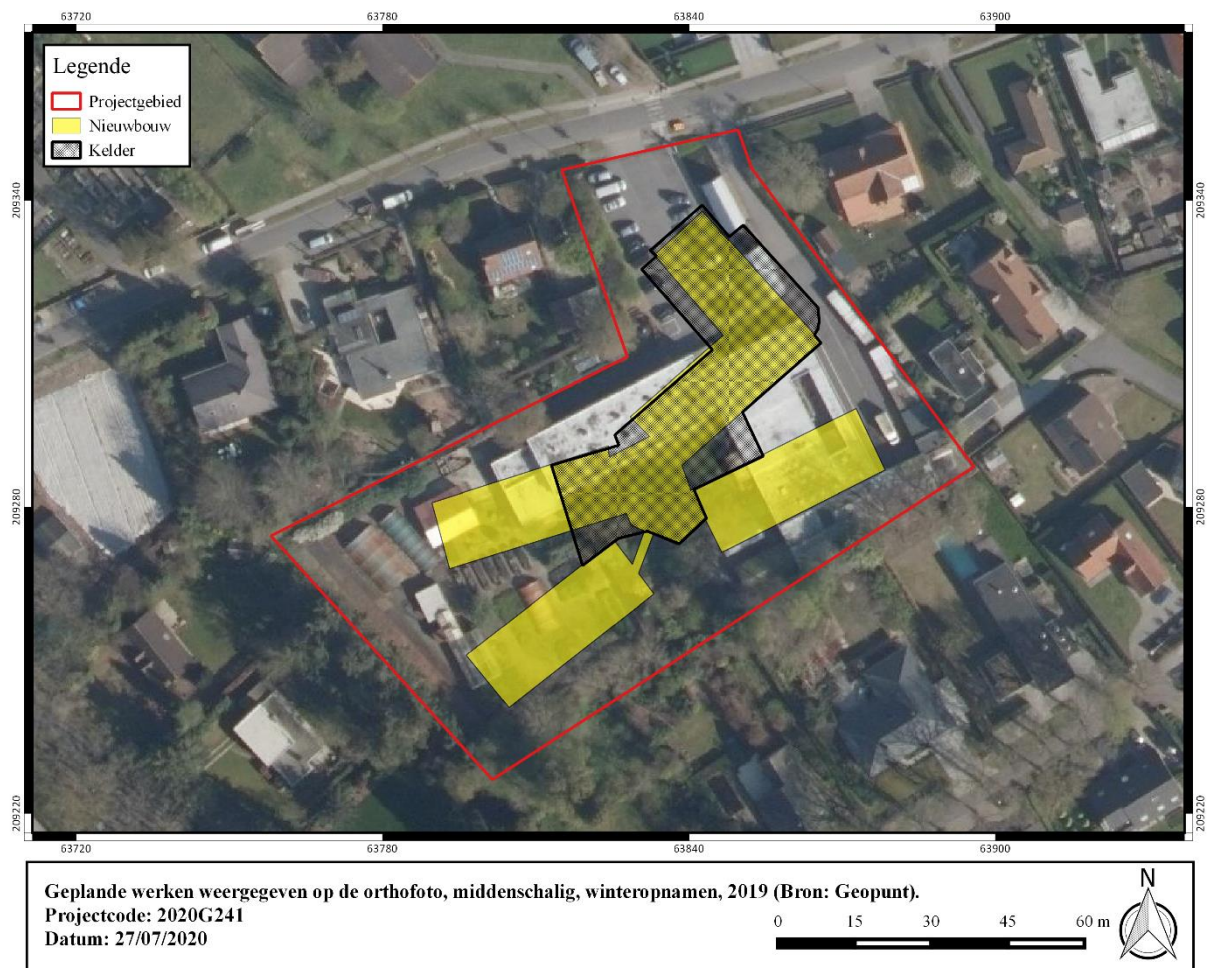
Figuur 4: Plangebied gezien vanaf de Oudenburgweg (©Google Streetview).

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant vooreerst de sloop van het hoofgebouw en alle bijgebouwen. Na de noodzakelijke sloopwerken wordt een nieuwbouw voorzien voor de zorginstelling Licht en Liefde. Deze nieuwbouw zal een footprint hebben van ca. 2485 m². Daarvan valt ca. 955 m² samen met de bestaande bebouwing. De funderingstechniek is nog te bepalen door ingenieursstudie. Onder een deel van de nieuwbouw wordt een kelder aangelegd met een oppervlakte van ca. 1548 m². De kelder wordt aangelegd tot een diepte van ca. 350 cm-mv inclusief vloerplaat. Ter hoogte van de liftput zal lokaal een uitgraving nodig zijn tot ca. 500 cm-mv. Het overige deel van het terrein wordt deels heraangelegd als groenzone, deels als verharde zone. In functie van de geplande ontwikkeling dient tevens nieuwe riolering aangelegd te worden.

Figuur 6: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandstreek buiten de Vlaamse Vallei
Tertiair	Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge).
Quartair	Type 1
Bodemtypes	ZbG
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	12.8 – 13.8 m TAW
Hydrografie	Bekken van de Brugse polders (deelbekken: Oudlandpolder Blankenberge).

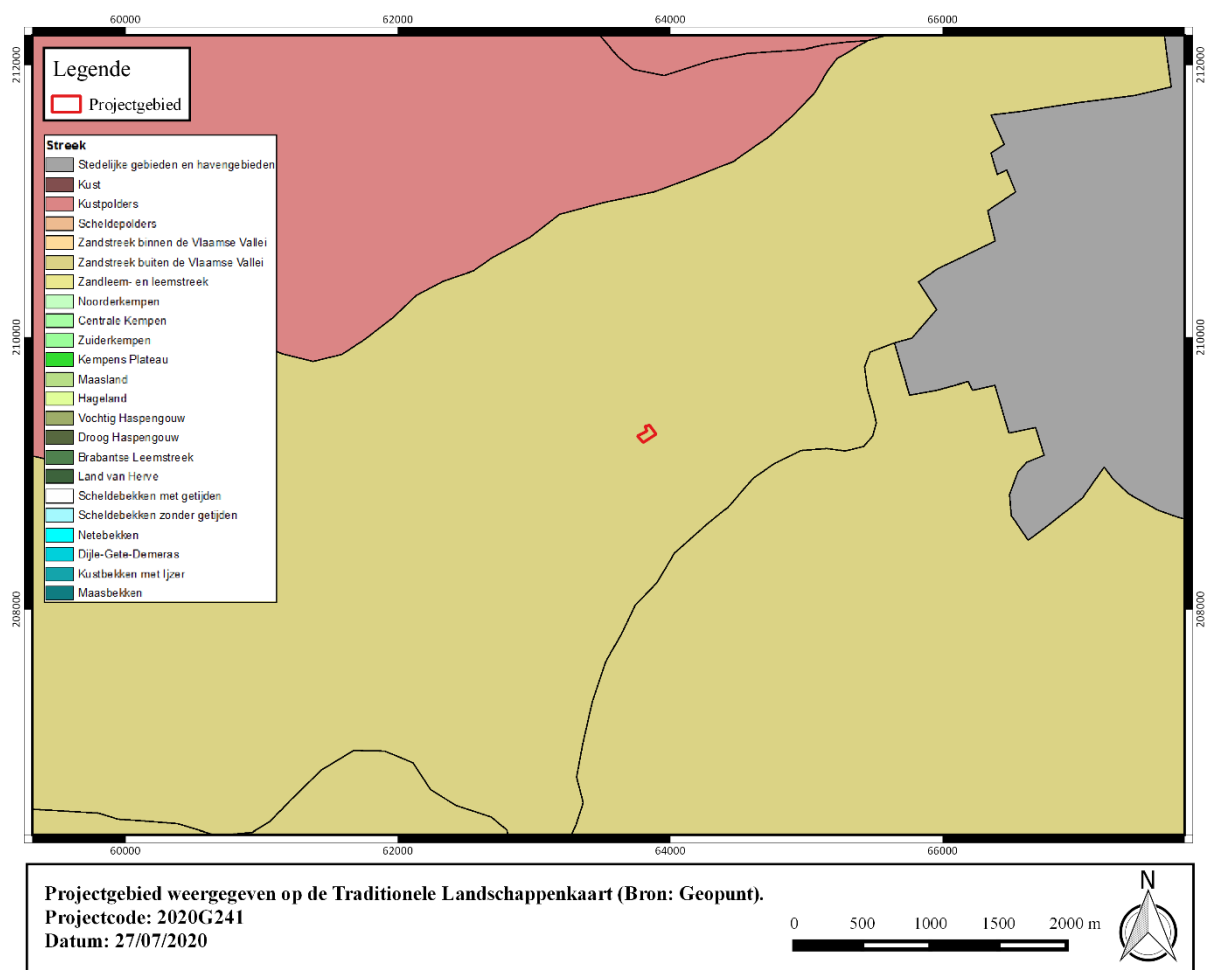
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei.

Het plangebied is gelegen op de noordelijke helling van de dekzandrug Gistel-Maldegem-Stekene, op een hoogte die schommelt tussen 12.8 en 13.8 m TAW. Het terrein helt af in noordelijke richting. Het lokaal hoogtemodel doet een zekere mate van reliëfwijziging vermoeden. Vermoedelijk is het terrein in het verleden deels genivelleerd in functie van de aanwezige bebouwing. Ten noorden van het plangebied loopt de dekzandrug uit in de kustpolders die gelegen zijn op een hoogte van ca. 3 – 4 m TAW. De afwatering rondom het plangebied gebeurt in essentie vanaf de dekzandrug richting de kustpolders. Precies ten noorden van het plangebied loopt de Fonteinbeek. Vermoedelijk is het deel van de beek ten noorden van het plangebied van antropogene oorsprong. De oorspronkelijke beekvallei van de Fonteinbeek situeert zich allicht ca. 700 meter ten westen.

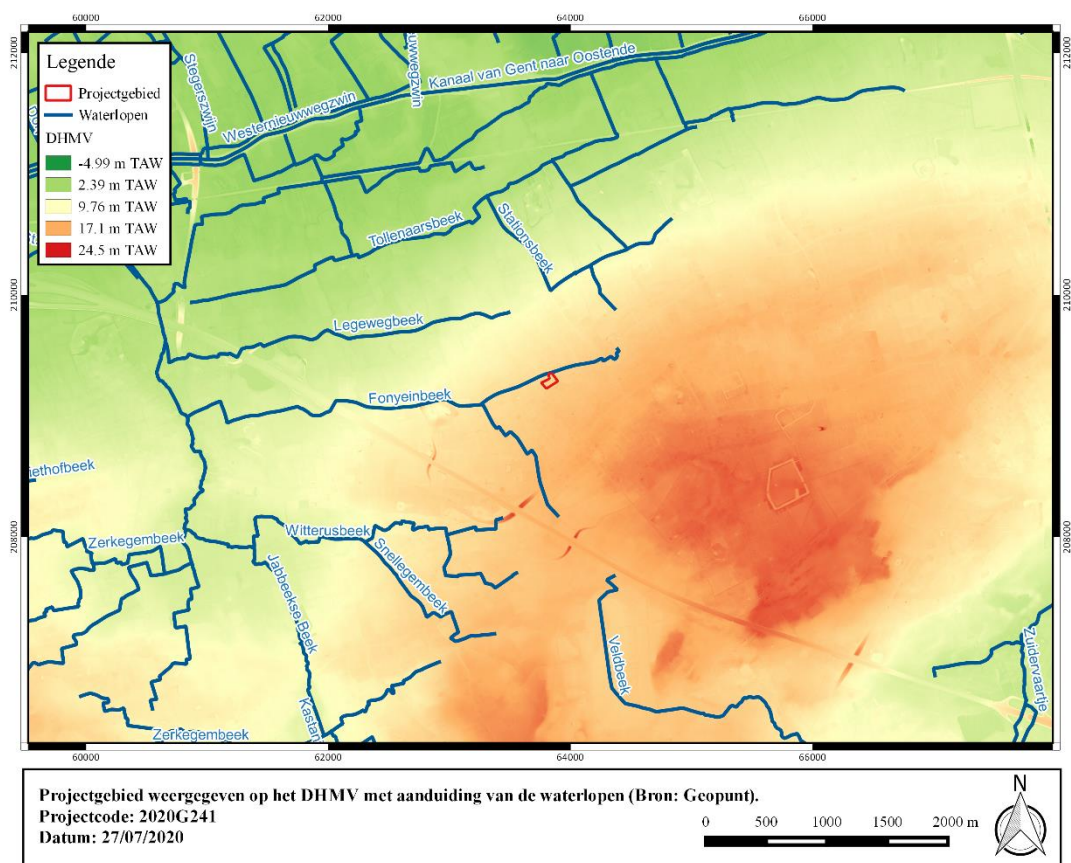
Hydrografisch is het plangebied gelegen in het bekken van de Brugse polders (deelbekken: Oudlandpolder Blankenberge).

Het landschappelijk kader van het plangebied, op een hoger gelegen dekzandrug, in de directe omgeving van de kustvlakte, moet een zekere aantrekkingskracht uitgeoefend hebben op jager-verzamelaars.

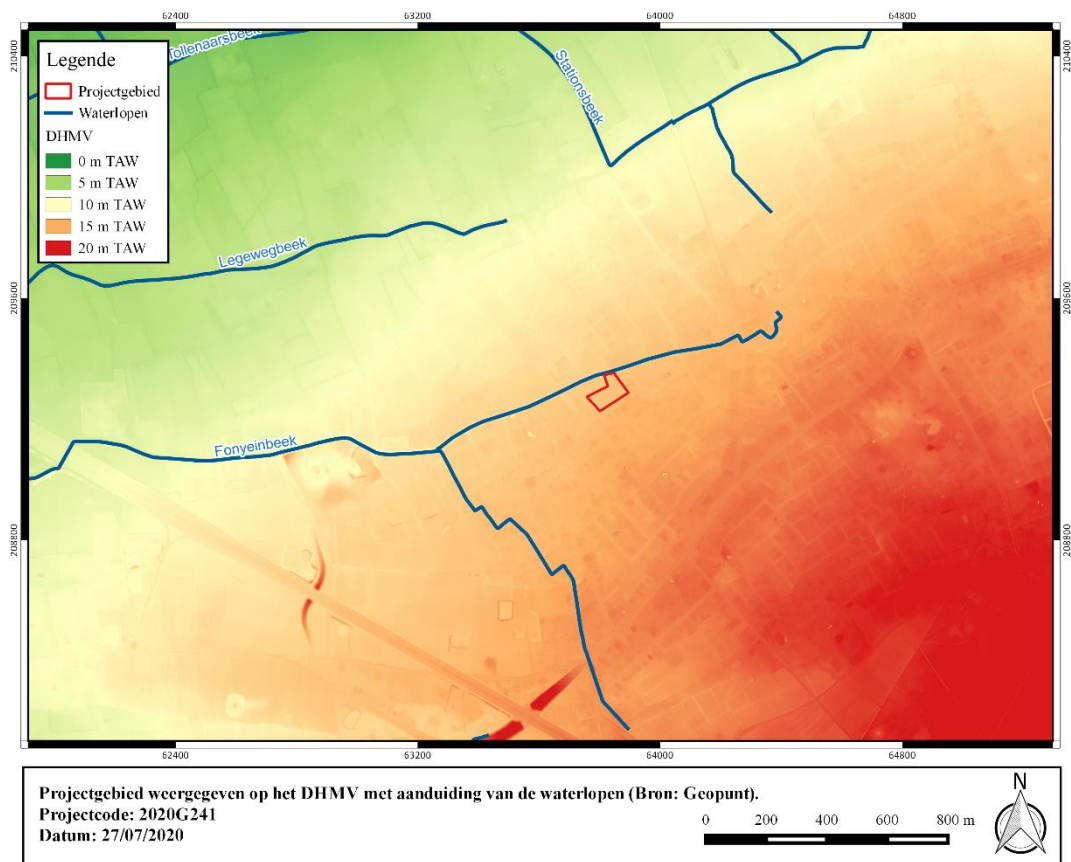

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

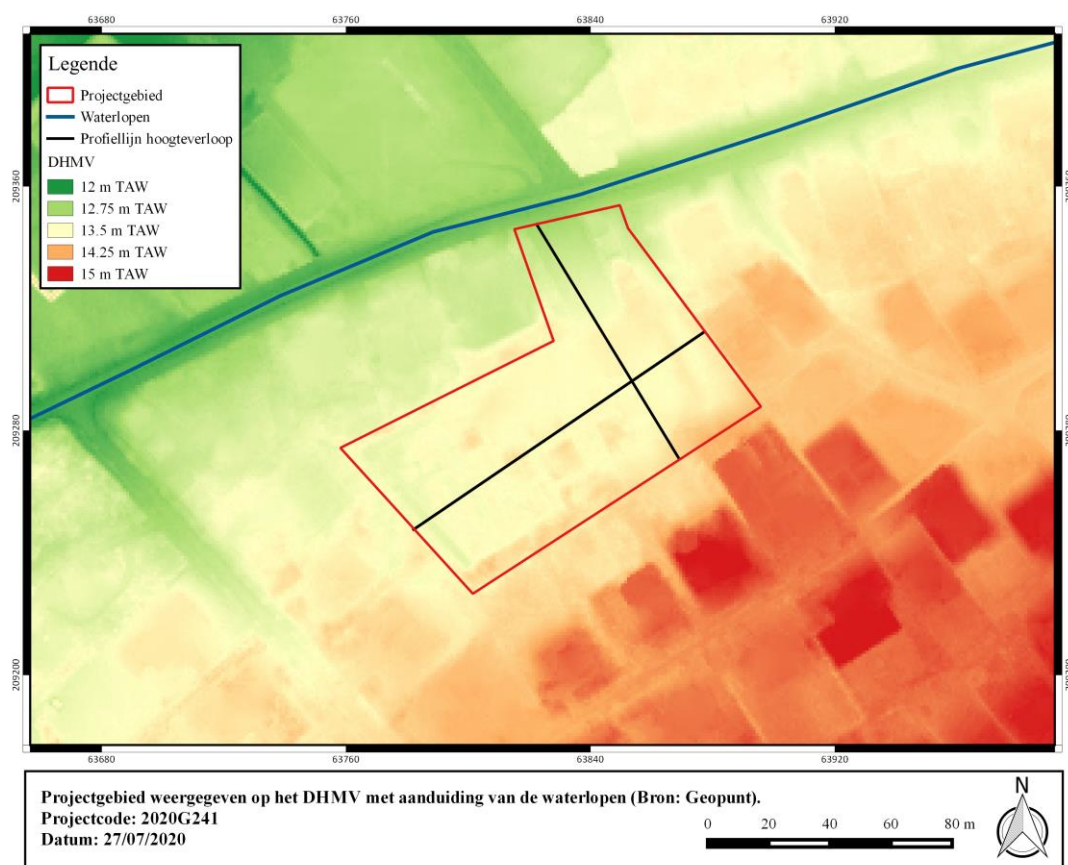

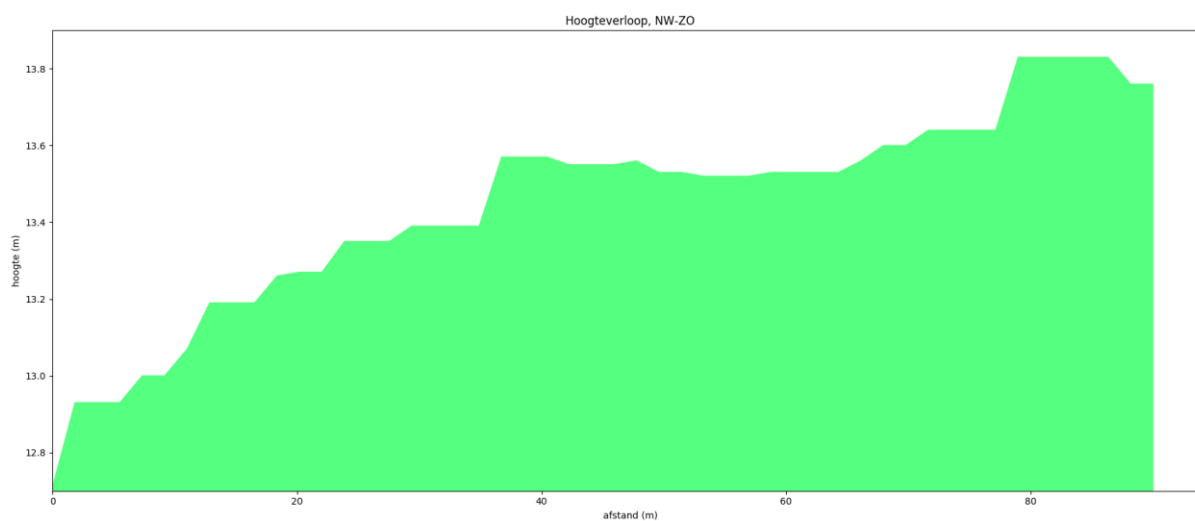
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHNV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het DHNV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

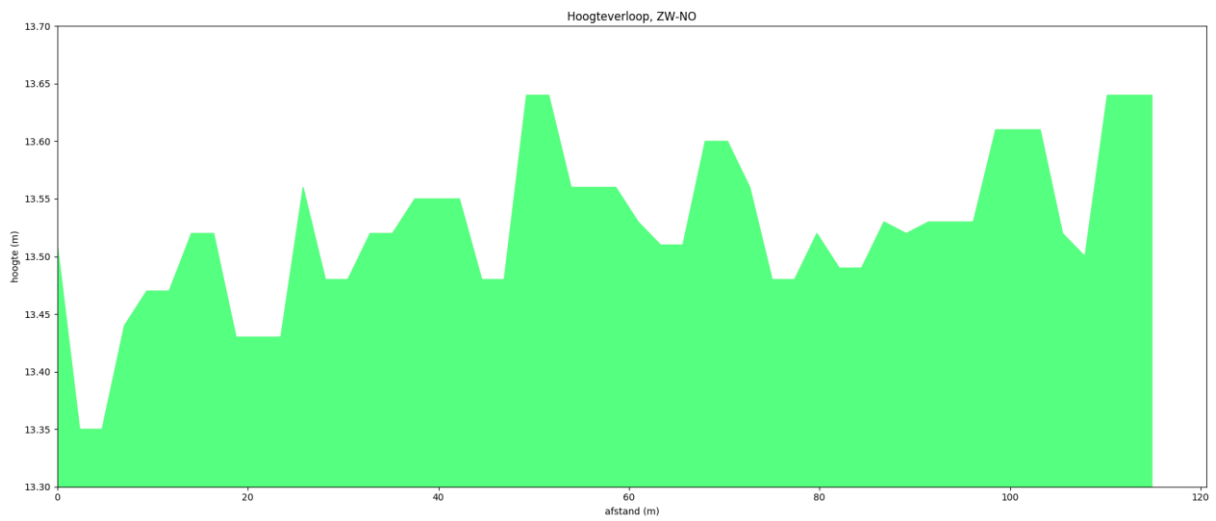

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

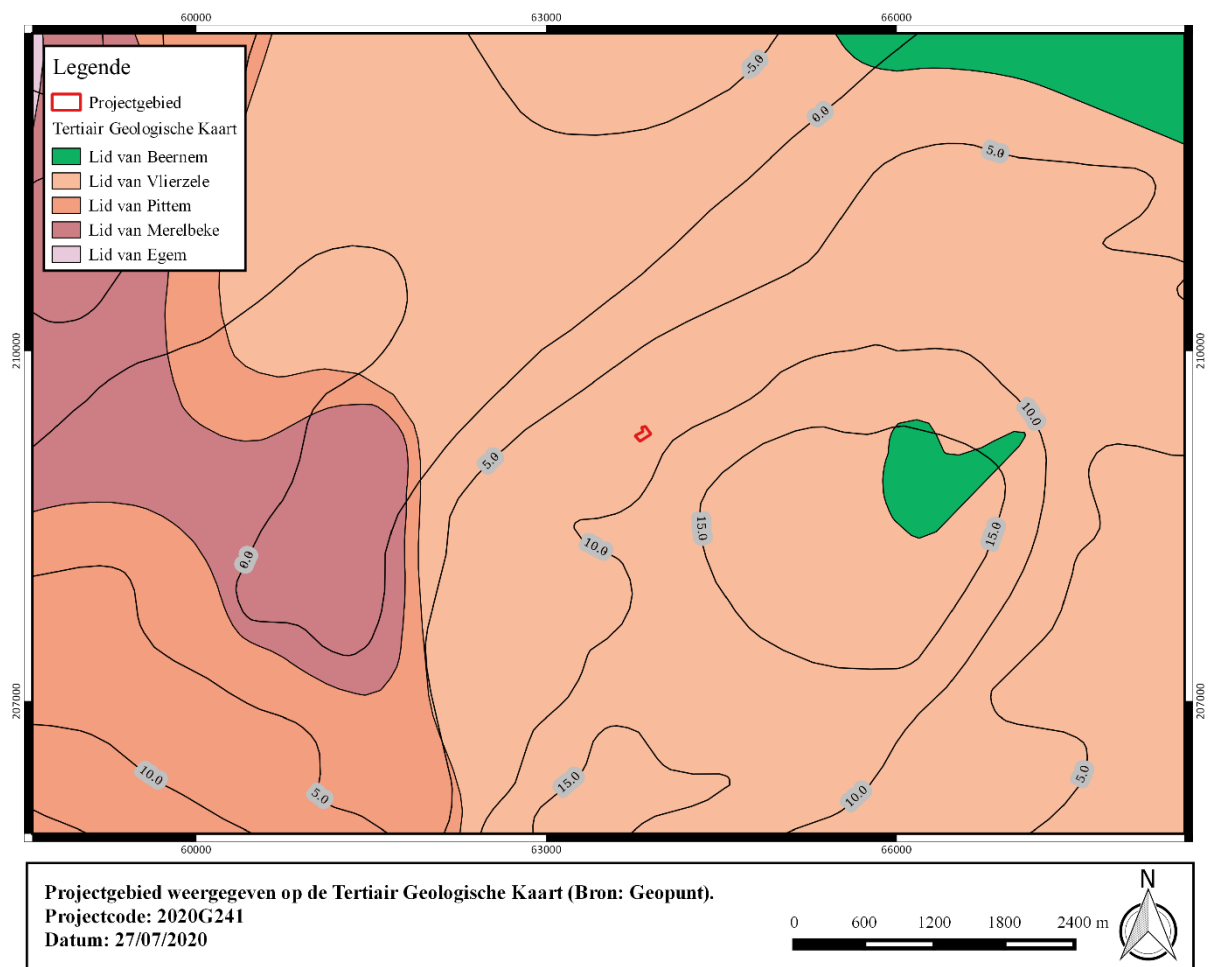

Figuur 12: Hoogteverloop, ZW-NO

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied bevindt zich in het **Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge)**. De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiige siltige en zandige mariene sedimenten met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

Het Lid van Vlierzele is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiig zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.

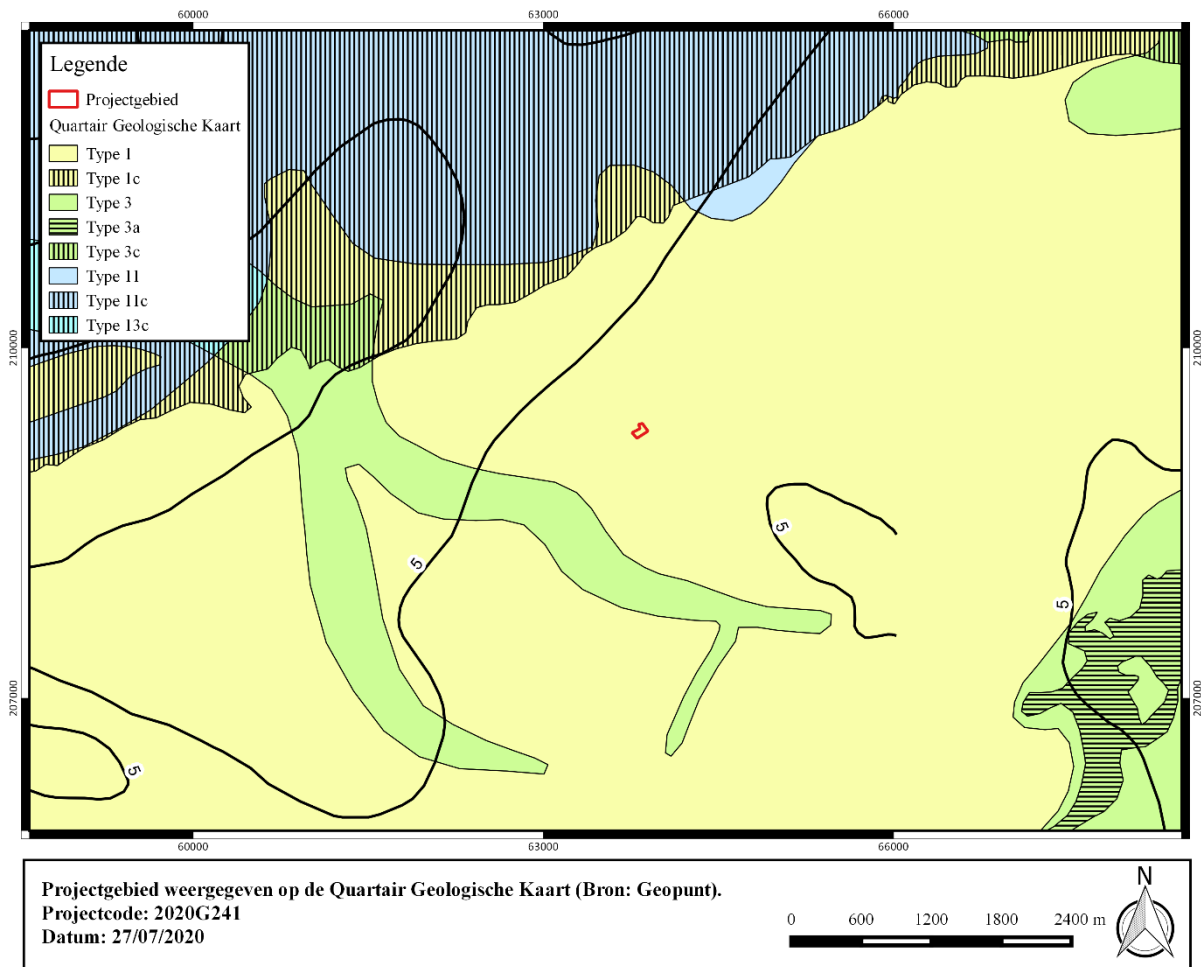

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

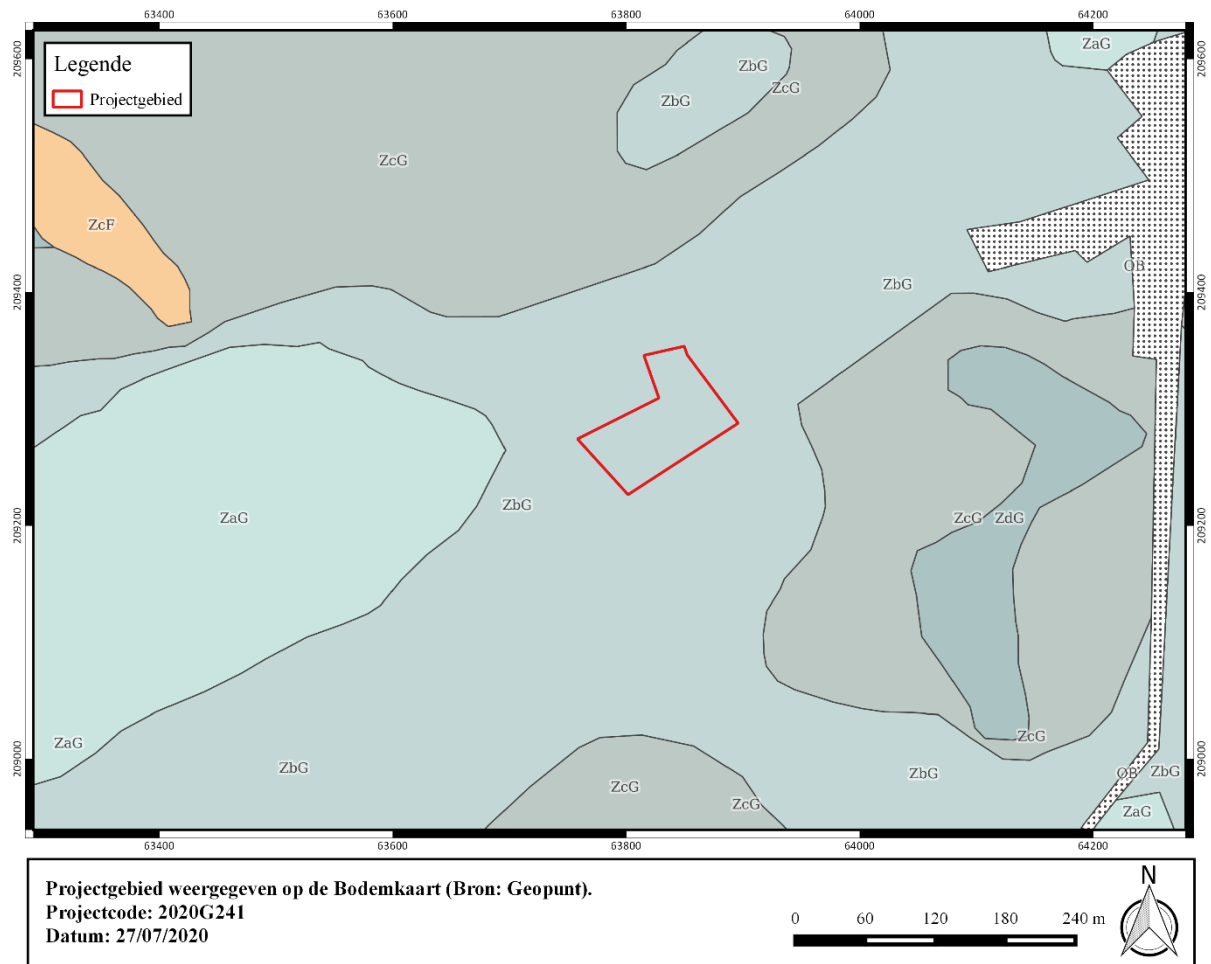
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellsingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

De bodemkaart geeft ter hoogte van het plangebied het bodemtype **ZbG** weer. Het bodemtype ZbG is een complex van droge zandbodems die bodems met verbrokkelde textuur B horizont en met een zwak ontwikkelde B horizont groepeer. Onder bos hebben deze bodems een humusarme bovengrond, in de andere gevallen is een goed gehomogeniseerde bouwvoor dikker dan 30 cm aanwezig.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

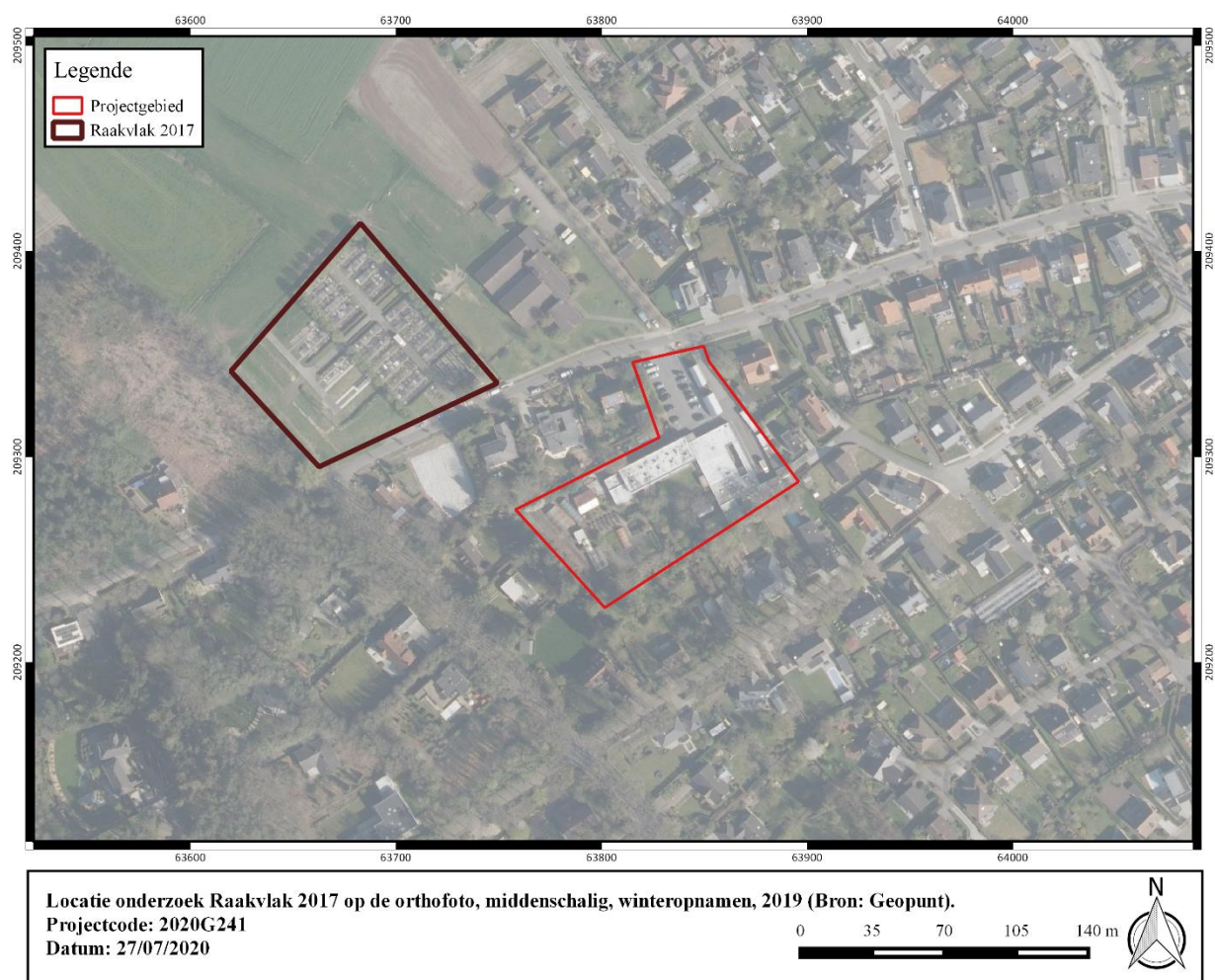
1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Dankzij het werk van intergemeentelijke archeologische dienst Raakvlak zijn in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied verschillende archeologische sites en indicatoren gekend. Iets ten noorden van het onderzoeksgebied werd tijdens een veldprospectie Romeins aardewerk gerecupereerd, hetgeen mogelijk kan wijzen op een nederzetting in de nabije omgeving. Ten noordoosten van het onderzoeksgebied hebben verschillende onderzoekscampagnes langs de Legeweg en de Zandstraat doorlopende bewoning aangetoond sinds de bronstijd. Er werden zowel bewoningssporen en begravingssporen geregistreerd uit de bronstijd, ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen. Deze waarnemingen wijzen erop dat de noordelijke flank van de dekzandrug reeds sinds de metaaltijden werd bewoond en bewerkt. Het aantreffen van enkele verspitte fragmenten silexartefacten vormt mogelijk ook een indicatie voor aanwezigheid tijdens de steentijden. Ook bij veldprospecties werden verspreid in de ruime omgeving enkele artefacten gerecupereerd. Het aantreffen van een deel van een gepolijste bijl wijst op aanwezigheid tijdens het neolithicum. Bij enkele kleinere proefsleufonderzoeken in de omgeving werden hoofdzakelijk resten van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne landindeling aangesneden. Op basis van cartografische indicatoren zijn ook een ruim aantal laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht gekend.

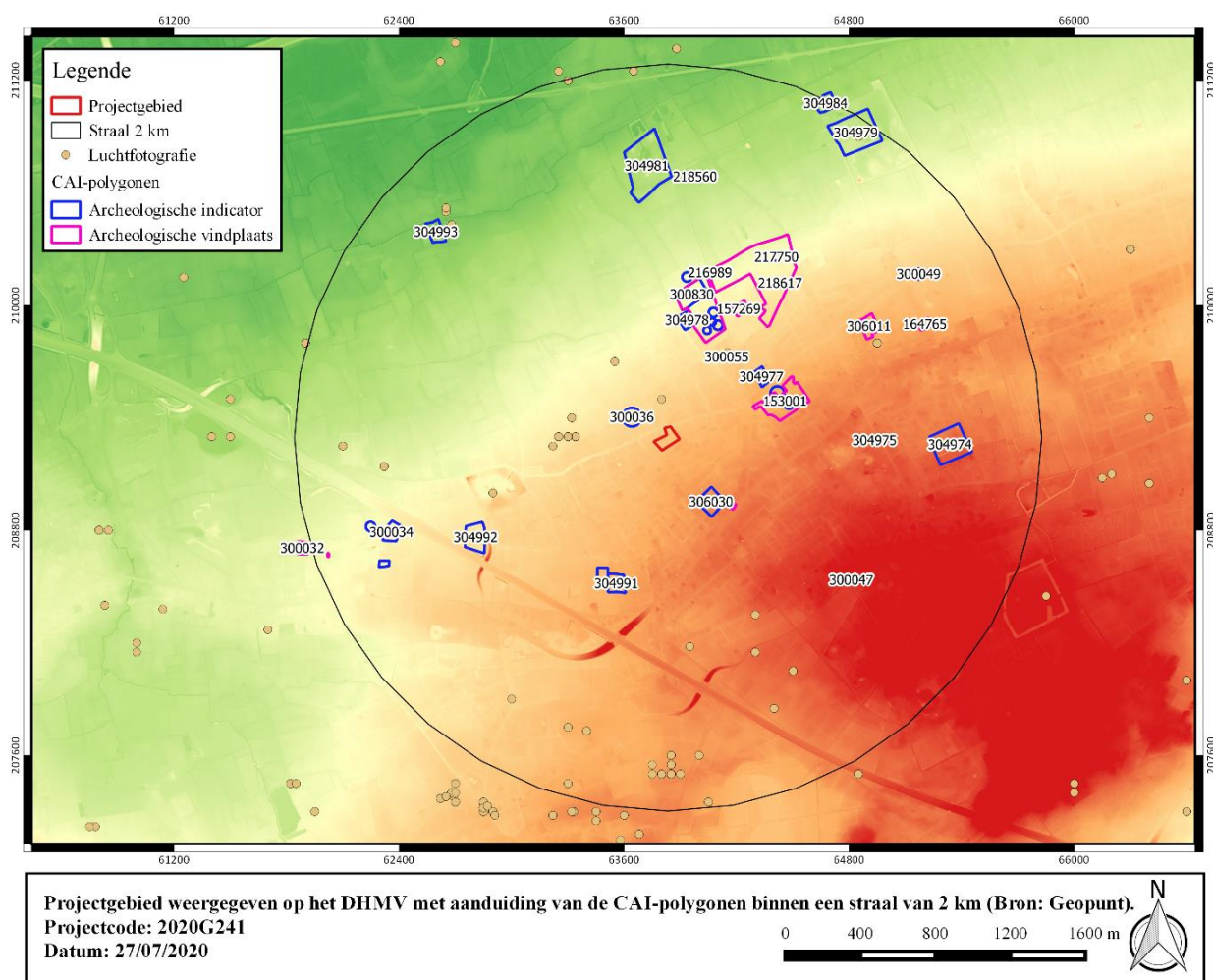
Amper 100 meter ten noordwesten van het plangebied is in 2017 een mechanische prospectie uitgevoerd door Raakvlak. De ligging van de sleuven werd aangepast aan de vrije oppervlakte. Op basis van het proefsleuvenonderzoek was duidelijk dat binnen het projectgebied weinig archeologisch erfgoed aanwezig was, dat bedreigd werd door de geplande werken. Het was duidelijk dat de bodem binnen het project zeer uniform was: AC-profielen met een 34 tot 50 cm dikke ploeglaag met daaronder geel zand. In één bodemprofiel wordt een grondwaterpodzol herkend. In het vlak van de sleuven dagzoomden twee geïsoleerde archeologische sporen. Een gracht en een natuurlijk spoor. Er werden geen bewoningssporen gelokaliseerd.³

³ Verwerft, D. Roelens, F. Mikkelsen, J. 201: p. 41

Figuur 16: Locatie onderzoek Raakvlak op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen binnen een straal van 2 km (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

153001	Mechanische prospectie (2009), Opgraving (2010); NK: 15 meter Vroeg-Romeinse tijd: - enkele concentraties aan paalgaten (o.a. mogelijk huis of spijker) - kuil met diameter 1,6m waarin opvallend veel Romeins materiaal werd gevonden - centraal in de concentratie paalsporen werd een spoor aangetroffen met heel wat houtskool en onderaan verbrande leem --> mogelijk in verband te brengen met huishoudelijke activiteiten waterput zonder beschoeiing (mogelijk is de oorspronkelijke houten beschoeiing verdwenen of gerecupereerd na in onbruik raken) waarin voornamelijk handgevormd Romeins aardewerk werd gevonden dat plaatselijk geproduceerd werd maar ook luxeaardewerk zoals terra nigra geïmporteerd uit Noord-Frankrijk en gevernist aardewerk uit Keulen – twee grachten Bron: Decraemer, S., Hillewaert, B., Huyghe, J. & Van Besien, E. 2011: Raakvlak Jaarverslag 2010, onuitgegeven rapport, p.47-48.
--------	--

157269	Mechanische prospectie; NK: 15 meter Romeinse tijd: in één van de paalgaten: Romeins aardewerk Onbepaald: gracht - paalsporen Bron: Van Besien, E. 2011: Jabbeke, Varsenare, Hof van Straten tennisterreinen, onuitgegeven rapport Raakvlak
159061	Mechanische prospectie (2011); NK: 15 m Volle middeleeuwen: grachten, paalsporen. Bron: Verwerft D. 2011, Resultaten archeologisch onderzoek Gistelsteenweg, Varsenare (Jabbeke), Raakvlak.
164765	Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: Enkele grachten, zonder andere sporen. Geïnterpreteerd als off site relicten. Bron: Verwerft D., Lambrecht G. 2012: Resultaten archeologisch proefonderzoek De Manlaan 12, Brugge.
219629	Mechanische prospectie (2017); NK: 15 m Vroege ijzertijd: sporen. Late ijzertijd: verschillende huisplattegronden, vier bijgebouwen en drie spiekers. Romeinse tijd: twee grafvelden. Late middeleeuwen: grachten en greppels. Nieuwe tijd: percelleringsgreppels. 20ste eeuw: smalspoorbaan, betonnen poeren van twee barakken, bommen en bomkraters. Bron: van der Leije J. 2017: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem te Jabbeke, Legeweg, Varsenare-Noord, Leiden.
300032	Mechanische prospectie (1997, 1999, 2010); NK: 15 meter Romeinse tijd: Een boomkuil met in de vullingspakketten een tweetal scherven Romeins aardewerk – 2 vlakgraven met in totaal 17 brandrestengraven, waarvan een aantal bijgiften hadden – spiekers – vierkante houten waterput Onbepaald: Een secundair verbrand stuk van een gepolijste bijl. Bron: Cooremans, B.; De Clercq, W.; Deforce, K.; Hillewaert, B.; Hollevoet, Y.; Huyghe, J.; Thoen, H.; Van Besien, E.; Van Cauter, J.; Vandenbruaene, M. 2009,

	Vonsten uit vuur. Romeins grafveld met nederzettingssporen aan de Hoge Dijken in Jabbeke, Brugge, p. 14-15.
300034	Controle van werken (1995); NK: 15 meter Late ijzertijd: 2 grachten – spieker Midden-Romeinse tijd: tracé van een aarden weg met karrensporen - de nederzettingssporen bestaan uit een greppel, de aanzet van een poel en een aantal paalsporen die in verband zijn te brengen met een huisplattegrond – aardewerk Bron: Cooremans, B.; De Clercq, W.; Deforce, K.; Hillewaert, B.; Hollevoet, Y.; Huyghe, J.; Thoen, H.; Van Besien, E.; Van Cauter, J.; Vandenbruaene, M. 2009, Vondsten uit vuur. Romeins grafveld met nederzettingssporen aan de Hoge Dijken in Jabbeke, Brugge, p. 15.
300055	Controle van werken (1992); NK: 150 meter 13de eeuw: aardewerk - Oorspronkelijk afkomstig uit de vullingspakketten van een gracht. Staat vermoedelijk in verband met de laatmiddeleeuwse voorloper van de vlakbij gelegen Bakeroothoeve, die teruggaat tot de 16de eeuw en volledig werd opgeruimd (inclusief de funderingen) ten behoeve van de nieuwe verkaveling. Bron: Hollevoet, Y. 2002, Waar Jabbeek en Zandstraat elkaar kruisen. Archeologische waarnemingen en vondsten in het Jabbeekse, in: Brugs Ommeland, 42/1, p. 32-54.
305148	Controle van werken (1981), NK: 15 meter Late middeleeuwen: afvalput – beerput Bron: De Landtsheer, K. 1982: Vondstmeldingen en opgravingen, Biekerf, Westvlaams Archief voor Geschiedenis, Oudheidkunde en Folklore 82.2, 199-200.
306011	Opgraving (1995); NK: 15 meter Steentijd: Eén kern buiten context aangetroffen. - Enkele vuursteenfragmenten in de vullingspakketten van de middeleeuwse sporen. Midden-Bronstijd: vlakgraf - Restanten van een vroegere grafheuvel. Circulair spoor, plaatselijk verstoord door middeleeuwse bewoningssporen, waaronder de resten van een waterput. De buitendiameter van de gracht bedroeg 25 m, deze werd weinig onderbroken. Een ondiep spoor met verbrand menselijk bot binnen het circulair spoor, niet centraal in de veronderstelde grafheuvel, misschien een secundaire bijzetting. Vondstmateriaal uit de grachtvulling: enkele aardewerkfragmenten (dikwandig en verschaald met schelpengruis). Late bronstijd: poel - Ovale structuur met humeuze vulling, mogelijk de restanten van een poel. Vondstmateriaal: enkele scherven (fragmenten van een vrij grote

	pot/beker), stukken gebakken klei en brokken natuursteen (met sporen van polijsting). Late ijzertijd: Gracht die over 20 m kon gevolgd worden (ten noordoosten van het circulaire spoor). Vondstmateriaal: heel wat aardewerkfragmenten, o.m. van een pot met zgn. Kalenderbergversiering, geknikte schaal en een bekertje. Late ijzertijd: nederzetting - een aantal kleine paalsporen - drie rechthoekige structuren. Tweede grachttracé van ca. 25 m. Restanten van een rechthoekige constructie van 7,5 x 2,5 m, gevormd door 5 paar paalsporen. Twee plattegronden van vierpostenspiekers, 1,25 x 1,50 m en 1,50 x 1,50 m - Vrij grote, diepe kuil, mogelijk voor het putten van water. Vondstmateriaal: fragmenten van een pot/kom met vingertopindrukken op de rand (paalsporen), fragmenten handgevormd aardewerk (rechthoekige structuren), grote hoeveelheden aardewerkfragmenten afkomstig van grote potten met ruw besmeten buitenwand (gracht), enkele aardewerkfragmenten in zgn. prehistorische techniek (paalsporen). Vroeg-Romeinse tijd: hoeve - greppeltje, rechthoekig en tweeschipig gebouwplattegrond (vermoedelijk met zadeldak), tweeschipig gebouw, kuil, gracht- of sloottracés en waterput. Vondstmateriaal: gewoon gebruiksaardewerk (handgevormd en een grove schelpengruisverschraling of aardewerk verschraald met kwarts), terra nigra, fragmenten secundair verbrand materiaal, houtskoolfragmenten en driehoekige weefgewichtjes. Merovingische periode: Houten constructies: eenschipige woonhuizen, stallen, opslag- en/of werkplaatsen. Greppels en grachten, kuilen, resten van 17 houten waterputten en een gedempte poel. Vondstmateriaal: aardewerkfragmenten: lokaal vervaardigd of geïmporteerd (Rijnland of het noorden van Frankrijk), glas, onbewerkte natuursteen: brokken lokale zandsteen, bewerkte natuursteen: fragmenten van maalstenen in tefriet (Eifelbasaltlava), slijpstenen, ijzeren voorwerpen: ankersleutel, mes, pijlpunt, brons- of koperen mantelspelden, slakkig materiaal (ambachtelijke nijverheid of verbranding van koeienmest?), organisch materiaal: enkele sterk gefragmenteerde tanden, overwegend van rund en paard Merovingische periode: vlakgraf Grafzone verstoord door middeleeuwse sporen. Vijf structuren die een rechthoekige afmeting hebben. In 3 ervan werden sporen aangetroffen van een houten bekisting. In 1 werden sporen van een menselijk skelet gevonden, heel slecht bewaard door de zuurtegraad van de grond. Lengte van de structuren schommelt tussen 1,80 en 2,40 m, 4 zijn oost-west georiënteerd, 1 ervan noord-zuid. Volle middeleeuwen: Twee grote paalkuilen met een duidelijk paalspoor, vermoedelijk van een drieschipig gebouw.- Uitbraakkuil van een houten waterput. - Aanzet van een grachttracé. - Karrensporen, min of meer parallel met de
--	---

	vroegmiddeleeuwse gebouwplattegronden. In één geval betreft het resten van een holle weg. Late middeleeuwen: grachtstructuur Nieuwe tijd: Enkele ronde of vierkante structuren, waar in het verleden vermoedelijk fruitbomen zijn aangeplant. Kleine en middelgrote structuren met humeuze vulling, mogelijk betreft het oude zandwinningskuiltjes of putjes gegraven voor de aanleg van een haag. Sporen van geringe omvang, met onregelmatig grondplan en humeuze vulling, vermoedelijk te relateren met de aanplanting van struiken en bomen, sporen van een bevoeiingssysteem en enkele oude gracht- en greppeltracés en funderingen van een serre van 10 x 21 m. 20ste eeuw: Oorlogshelm van een type dat zowel in WO I als in WO II door het Belgische leger werd gebruikt. - Aangetroffen in de postmiddeleeuwse zandwinningskuiltjes. Bron: Hollevoet, Y. 2002, d'Hooghe Noene van midden Bronstijd tot volle middeleeuwen. Archeologisch onderzoek in een verkaveling langs de Zandstraat te Varsenare (gem. Jabbeke, prov. West-Vlaanderen), in Archeologie in Vlaanderen, VI, p. 161-189. & Bourgeois, J., Bourgeois, I. & Cherretté, B. 2003: Bronze Age and Iron Age settlements in Belgium. An overview In: Bourgeois, J., Bourgeois, I & Cherretté, B. (eds.), Bronze Age and Iron Age Communities in North-Western Europe, 175-299
306030	Controle van werken (1992); NK: 250 meter Vroege middeleeuwen: wandscherf van een Merovingische biconus - Twee vrij grote en diepe structuren (uitbraaksporen van waterputten), één structuur bevatte een fragment van een maalsteen uit het Eifelgebied. Kuiltje met houtskoolrijke vulling, bevatte een fragment van zgn. grass-tempered ware. Een aantal sporen leverde geen vondsten op. Vermoedelijke aanwezigheid van een vroegmiddeleeuwse nederzetting.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

304974	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304975	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304977	Indicator cartografie; NK: 15 meter

	Late middeleeuwen: site met walgracht
304978	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304979	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304981	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304984	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304991	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304992	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht
304993	Indicator cartografie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: site met walgracht

Veldprospecties

300047	Veldprospectie (1993); NK: 250 meter Steentijd: silexafslag
300049	Veldprospectie (1993); NK: 250 meter Steentijd: Een fragment van een gepolijste vuurstenen bijl.

Metaaldetectie

213125	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m 18de eeuw: Oord Maria Theresia 1750 Brugge tweede uitgifte (1749-1755), zilveren schelling Maria-Theresia (1750).
215373	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m

	Karolingische periode: Rechthoekige speld met een geschulpte rand
215446	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m 16de eeuw: fragment in gegoten koperlegering: beentje van een prikkandelaartje, te dateren 15de-16de eeuw.
216974	Metaaldetectie (2011); NK: 15 m Karolingische periode: Denier: Karel de Kale (864 - 877) of (wellicht) Karel de Eenvoudige (898 - 923) Materiaal: zilver
216977	Metaaldetectie (2013); NK: 15 m Karolingische periode: Eenvoudige Karolingische gelijkarmige fibula
216978	Metaaldetectie (2015); NK: 15 m Karolingische periode: Gelijkarmige fibula: (late 7de - begin 10de eeuw) - materiaal: sterk gelood brons
216979	Metaaldetectie (2016); NK: 15 m Merovingische periode: Tremissis. Periode: ca 630-660 Materiaal: elektrum
216989	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m Volle middeleeuwen: Stijgbeugelriembeslag
217100	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m Merovingische periode: met cirkels versierde gespplaat met drie bolkoprevetten.
217749	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m Karolingische periode: fragment van een zilveren gelijkarmige fibula met filigraan en granul�-decoratie.
217750	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m Karolingische periode: gelijkarmige fibula met drietenige of bladvormige eindplaten. Th�rle groep XII A1 (type Domburg).
218560	Metaaldetectie; NK: 15 meter 20e eeuw: 4 Duitse gasbommen. Diameter 10 centimeter, lengte 30 centimeter
218617	Metaaldetectie (2017); NK: 15 m Late middeleeuwen: leliefragmentje van op het uiteinde van een bronzen kroonluchter. Bourgondische periode.

Toevalsvondst

300037	Toevalvondst (1992); NK: 15 meter Romeinse tijd: aardewerk 19^e eeuw: aardewerk
--------	--

Onbepaald

300036	Onbepaald; NK: 250 meter Romeinse tijd: aardewerk
300830	Onbepaald archeologisch onderzoek; NK: 250 meter Late Ijzertijd: Twee woonhaarden (of 'fonds de cabanes'). Schervenmateriaal, maalsteenfragment. Bron: Hollevoet, Y. 2002, d'Hooghe Noene van midden Bronstijd tot volle middeleeuwen. Archeologisch onderzoek in een verkaveling langs de Zandstraat te Varsenare (gem. Jabbeke, prov. West-Vlaanderen), in Archeologie in Vlaanderen, VI, p. 161-189.

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Het gebied rondom Brugge valt uiteen in enerzijds de kustvlakte en anderzijds de zandstreek. Beiden hebben hun eigen ontstaansgeschiedenis die het landschap haar huidige uitzicht geeft. Een eerste vormingsproces gaat terug tot het Tertiair en dateert van meer dan twee miljoen jaar geleden. In deze periode worden afwisselend klei- en zandlagen afgezet door de zee, die onze gewesten overspoelt vanuit het noorden. De kleilagen zijn beter bestand tegen erosie dan zandlagen. Door het uitslijten van de zandbanken ontstaat een golvend landschap met heuvelruggen en plateaus zoals de rug tussen Oedelem en Zomergem en de plateaus van Tielt en Wijnendale.⁴

Het Quartair wordt gekenmerkt door ijstijdperiodes en toename van het landijs met daartussen warmere interglacialen. In een laatste warme periode voorafgaand aan de laatste ijstijd (tussen 130.000 – 116.000 jaar geleden) stond de zeespiegel allicht 1 à 2 meter hoger dan vandaag. Na dit interglaciaal volgt een laatste koude periode van ongeveer 116.000 tot 11.600 jaar geleden. Gedurende deze periode stond de zeespiegel ca. 120 meter lager dan nu en bevond de kustlijn zich veel verder noord- en westwaarts. Rondom Brugge ontstond een boomloos, open landschap met beperkte vegetatie. Tussen ca. 35.000 en 14.000 v. Christus neemt de koude dermate toe dat er geen sprake meer is van bewoning. Naar het einde van de ijstijd toe worden de gebieden weer aantrekkelijker. Tussen 14.000 en 10.000 v. Chr. doen zich een tweetal klimaatsverbeteringen voor, maar deze zijn nog niet standvastig. In de koudere periodes hiertussen (Dryas) wordt in de regio rond Brugge een duinenlandschap gevormd. Onder invloed van de noordwestenwinden waaien dekzandruggen op, zoals de omvangrijke rug van Gistel over Brugge naar Maldegem en Stekene. Op deze manier vormt zich een zwak golvend landschap van overwegend ZW-NO lopende dekzandruggen en laagtes. Deze dekzandruggen blokkeren de afwatering vanuit het binnenland. In de komvormige depressies vormen zich ondiepe meren zoals de Assebroekse Meersen.⁵ Het plangebied situeert zich centraal op de dekzandrug Gistel-Stekene.

Op het einde van de oude steentijd treft men in de regio meer aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid aan. Het gaat onder andere om vindplaatsen te Steenbrugge, Rijckevelde en Assebroek en aan de voet van de cuesta Oedelem-Zomergem. In Maldegem werd een kampement van Federmesser-jager verzamelaars gevonden aan de oever van een laat-glaciaal meer.

Vanaf 10.000 voor Chr. vindt een algemene en definitieve opwarming plaats, waardoor de ijskappen smelten en de zeespiegel stijgt. Door de uitbreiding van de Noordzee dringt het water de dekzanden binnen en vormt een wadgebied met getijdenwerking. Door de relatief hoge ligging van de dekzanden, wordt de oostelijke kustvlakte, zoals we die vandaag kennen, aanvankelijk weinig door de zee beïnvloed. Gedurende het mesolithicum (ca. 10.000-5.000 v. Chr.) trekken jager-verzamelaars door het landschap en vestigen ze zich op de hogere dekzandruggen. Resten van tijdelijke kampementen zijn talrijk in westelijke Vlaanderen. Dit is o.a. het geval op de zuidelijke helling van de O-W verlopende dekzandrug ten noorden van de Assebroekse Meersen en bij opgravingen aan de Barrièrestraat in Sint-Michiels.

De overgang tussen mesolithicum en neolithicum betekent eveneens een (geleidelijke) overgang van jacht naar een sedentair bestaan. Deze overgang heeft allerlei gevolgen. Mensen gaan zich vestigen bij hun akker en bouwen hun huizen steviger uit duurzamere materialen. Wanneer de mens voor het eerst aan landbouw gaat doen is het in de eerste plaats de vegetatie

⁴ Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. p.16.

⁵ Op.cit. pp. 17-19.

op de drogere gronden die hierdoor beïnvloed wordt, gezien deze zones het meest geschikt zijn voor akkerland. In de omgeving van het plangebied zijn vondsten uit de steentijd schaars. De landschappelijke ligging van het plangebied op een hoger gelegen dekzandrug nabij de kustvlakte, moet wel degelijk een aantrekkelijk geweest zijn voor jager-verzamelaars.

Tegen 1000 v. Chr. is de hele kustvlakte, tot aan de Brugse dekzandrug, een veenlandschap geworden. Het plangebied, dat op deze dekzandrug gelegen is, is dus niet aan inundatie onderhevig. De informatie over de bronstijd in onze gebieden spitst zich voornamelijk toe op de grafcultus. Vooral tijdens de midden-bronstijd worden veel grafheuvels opgericht. Onder meer in de gemeentes Beernem, Oostkamp, Zedelgem, Torhout en Jabbeke zijn grafheuvels gekend. Ook langsheen de Zandstraat, ten westen van Brugge, zijn een aantal grafheuvel vastgesteld. Ze zijn gesitueerd ten zuiden van de Zandstraat, het belangrijke wegtracé dat zeker in de Romeinse tijd maar allicht ook daarvoor de plaatsen waar later Oudenburg en Brugge zouden ontstaan met elkaar verbond. Aan d'Hooghe Noene in Varsenare, ca. 1 km ten noordoosten van het plangebied is een bronstijdgrafcirkel gelokaliseerd (CAI ID 306011).

Nog voor het begin van de jaartelling begint een periode van kusterosie door een combinatie van verschillende factoren. Vooreerst is zandvoorraad opgebruikt door de uitbouw van de kust. Daarnaast maken o.a. menselijke activiteiten zoals turfwinning dat het veen inklinkt, waardoor bepaalde zones lager komen te liggen dan de zeespiegel.⁶ Op de zandrug komen enkele nederzettingen voor uit de ijzertijd. De weinig talrijke, maar gevarieerde sporen uit zowel de vroege als de late ijzertijd wijzen op een verspreide bewoning in de periode vóór de eeuwwisseling. Er zijn aanwijzingen voor geïsoleerde boerderijen in hout, klei en riet.⁷ Zowel aan de Hoge Dijken, de Legeweg en d'Hooghe Noene in Jabbeke zijn nederzettingssporen uit de ijzertijd gelokaliseerd.

In de Romeinse periode is de plaats waar het latere Brugge zal groeien gelen in de noordelijke periferie van de civitas Menapiorum. Deze civitas heeft Cassel als hoofdplaats. Het tracé over Cassel-Velzeke-Tienen-Tongeren is de belangrijkste verbinding gedurende het Hoge Keizerrijk. Vanuit de hoofdplaats van de civitas Menapiorum vertrekken een aantal wegen die het gebied ontsluiten. Een diverticulum van de baan Cassel-Doornik vertrekt van het gehucht Steenvoorde en loopt over Poperinge tot Brugge waar ze aansluit bij de Zandstraat. De zandrug waarop Varsenare is gelokaliseerd, zorgde tijdens de Romeinse periode voor een zeer strategische ligging aan de rand van kustvlakte.⁸ Romeinse sporen langsheen de Zandstraat komen dan ook talrijk voor. De landbouwers en herders die woonden op de zandgronden leefden in eenvoudige, uit natuurlijke materialen opgebouwde boerderijen drie vrij dicht verspreid waren in een landschap dat door zandwegen was doorweven.

Op het eind van de Romeinse tijd dringt de getijdenwerking van de zee de gehele kustvlakte binnen. Alleen de brede dekzandrug waarop het plangebied is gelegen, beschermt nog tegen de zee. Het gebied was in deze periode vermoedelijk nauwelijks nog bewoonbaar. In de zandstreek moeten de bossen die tijdens de eerste eeuwen aangetast raakten door exploitatie zich in de vroege middeleeuwen deels hersteld hebben. De resultaten van palynologisch onderzoek van enkele vroegmiddeleeuwse waterputten uit Assebroek en Sint-Andries lijken het verhaal van de vroegmiddeleeuwse regeneratie van het bosareaal enigszins te bevestigen.

Het dorp Varsenare ontstond op de kruising van twee belangrijke tracés, met name de Oudenburgweg en de Westernieuweg. De eerste vermelding is als Fresnere in 1003 in een oorkonde naar aanleiding van een schenking aan de Sint-Pietersabdij te Gent. Bij de inpoldering

⁶ Op. Cit. pp. 15-33

⁷ Op. Cit. pp. 30-42.

⁸ Op. Cit. pp. 46

van het gebied rond het Zwin werd Varsenare ingedeeld bij de Watering van Blankenberge en de Watering van de Meetkerkse Moere. Cartografische indicatoren wijzen op verspreide hoevebouw gedurende de late middeleeuwen. Langs de Westernieuwweg zijn nog steeds een vijftal prachtige hoeves geconcentreerd, die allemaal kunnen bogen op een vroegste vermelding in de 15de of de 16de eeuw.

Gedurende de middeleeuwen was Varsenare ingedeeld in twee grote, afzonderlijke ambachten (het ambacht Straten en het ambacht Varsenare). In 1488 werd het dorp verwoest door de troepen van Maximiliaan van Oostenrijk. Ook tijdens de godsdiensttroebelen gedurende de 16de eeuw blijft het dorp niet van oorlogsellende gespaard. Vanaf de 17de eeuw werd Varsenare een schakel in de handelsbedrijvigheid van het Brugse Vrije door haar ligging bij het aangelegde kanaal Brugge-Oostende.

In de 19de eeuw speelden een aantal adellijke en andere vooraanstaande families een belangrijke rol in Varsenare. Zij leverden niet alleen burgemeesters voor de gemeente, maar lieten tevens op hun uitgebreide domeinen gebouwen optrekken die de gemeente nog steeds kenmerken.⁹

⁹ Inventaris Onroerend Erfgoed

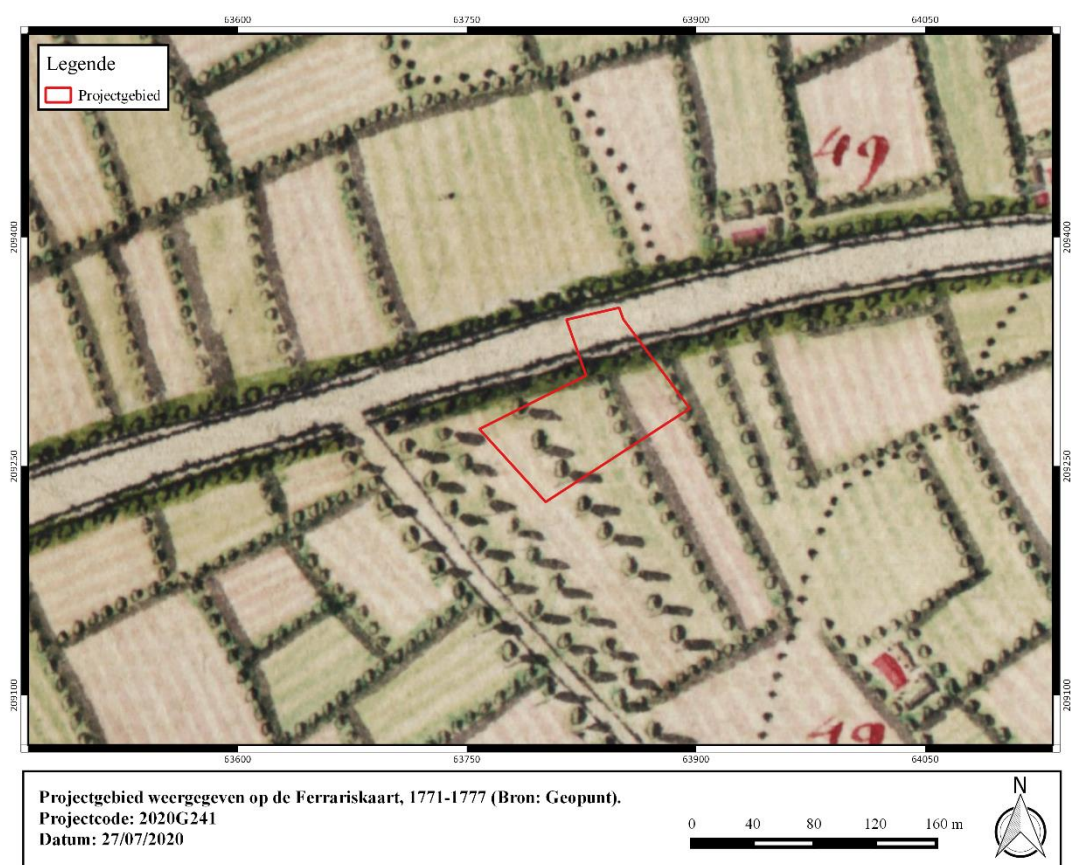
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije is geen bebouwing weergegeven binnen de projectgrenzen. Het verloop van de huidige Oudenburgweg is wel reeds waar te nemen. Deze weg gaat terug op een oud west-oost georiënteerd wegtracé op de zandrug. De ligging van het plangebied langsheen deze weg wijst op een verhoogde verwachting naar bewoningssporen binnen de projectgrenzen.

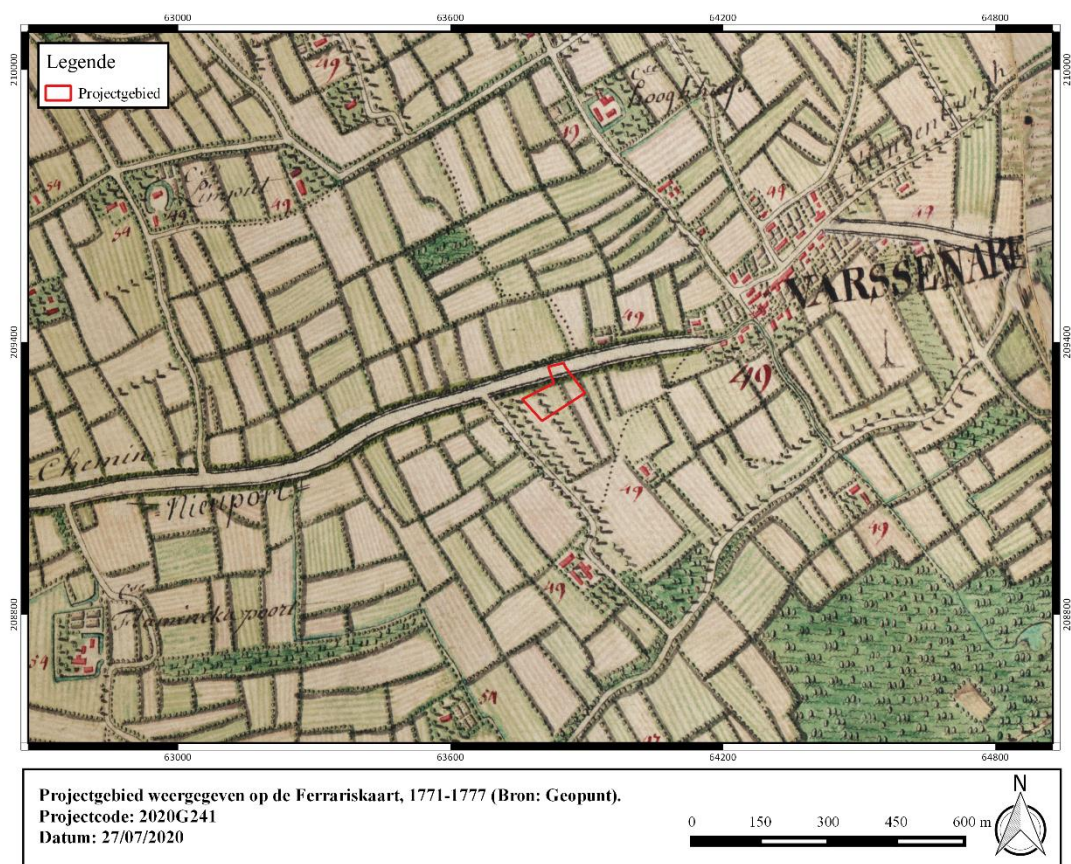
De Ferrariskaart karteert het plangebied integraal als akker. Het westelijk deel van het plangebied wordt aangesneden door een bomenrij. Zowel het verloop van de Oudenburgweg en de Nieuwenhovedreef zijn duidelijk waar te nemen. De 19^e-eeuwse cartografische bronnen geven evenmin bebouwing weer binnen de projectgrenzen.

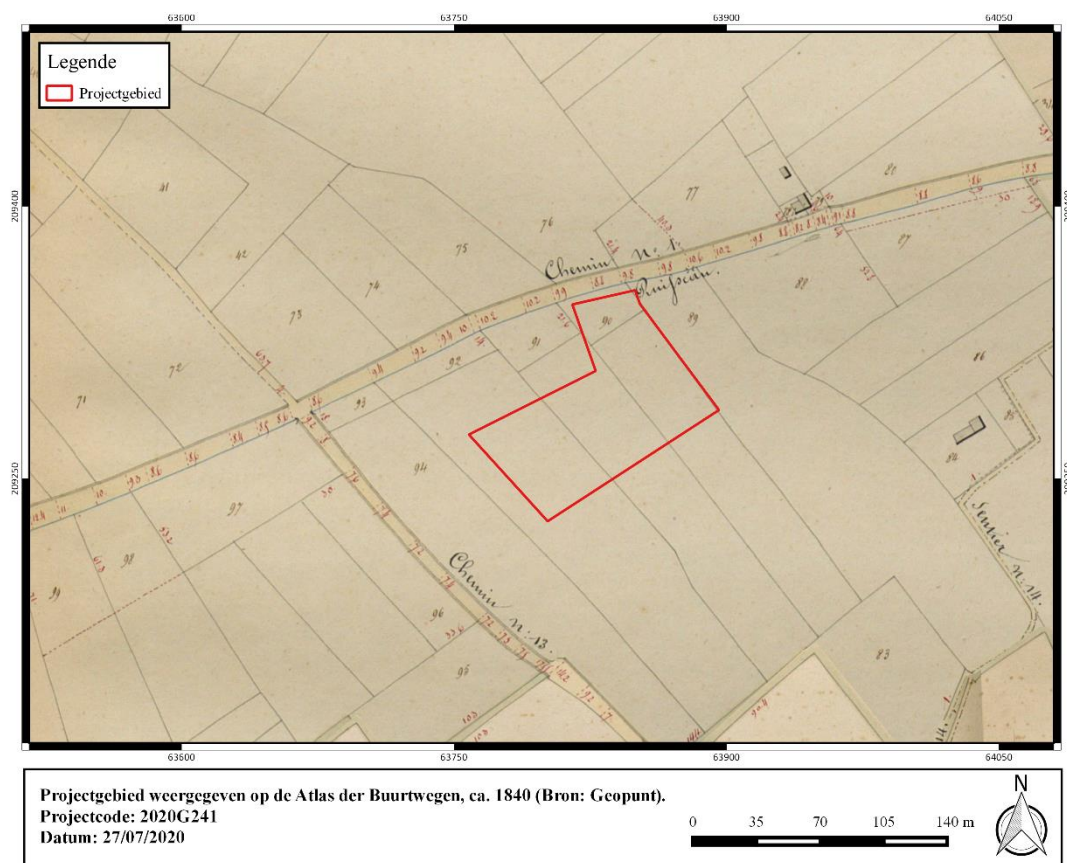
Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Heraldische Kaart van het Brugse Vrije, 1597 (Bron: Kaartenhuis Brugge).

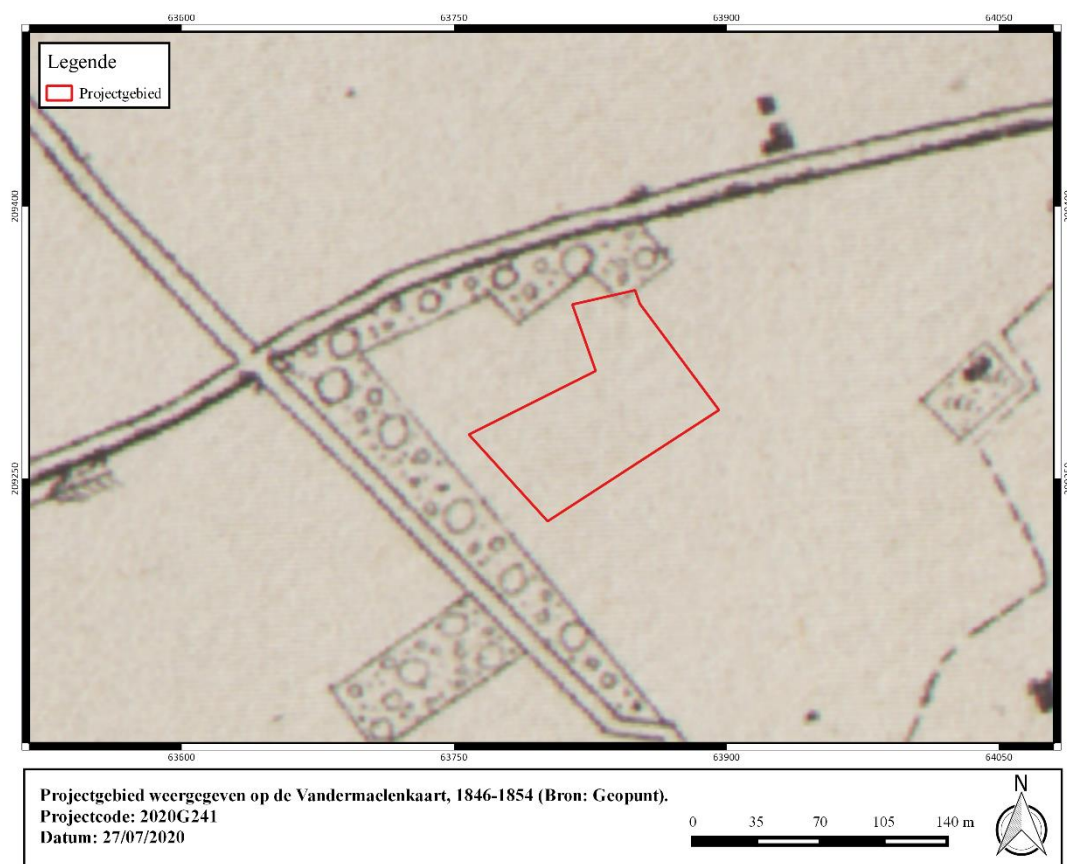
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

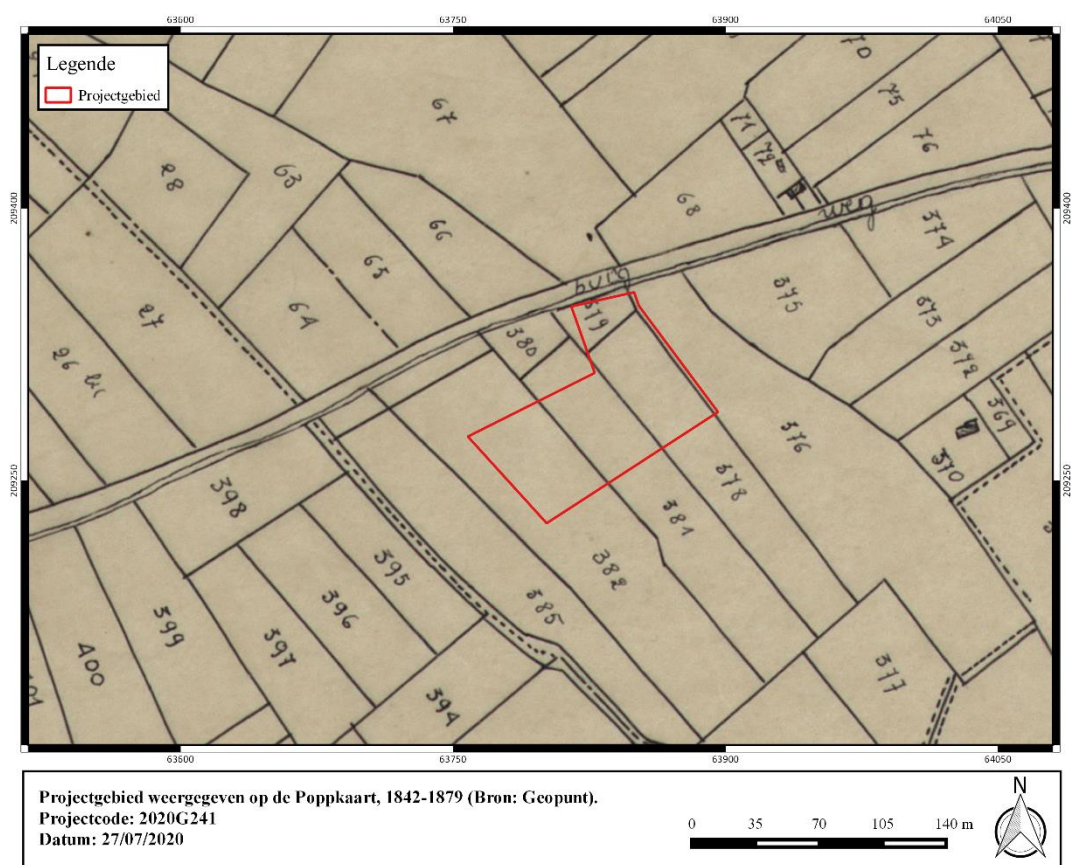

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

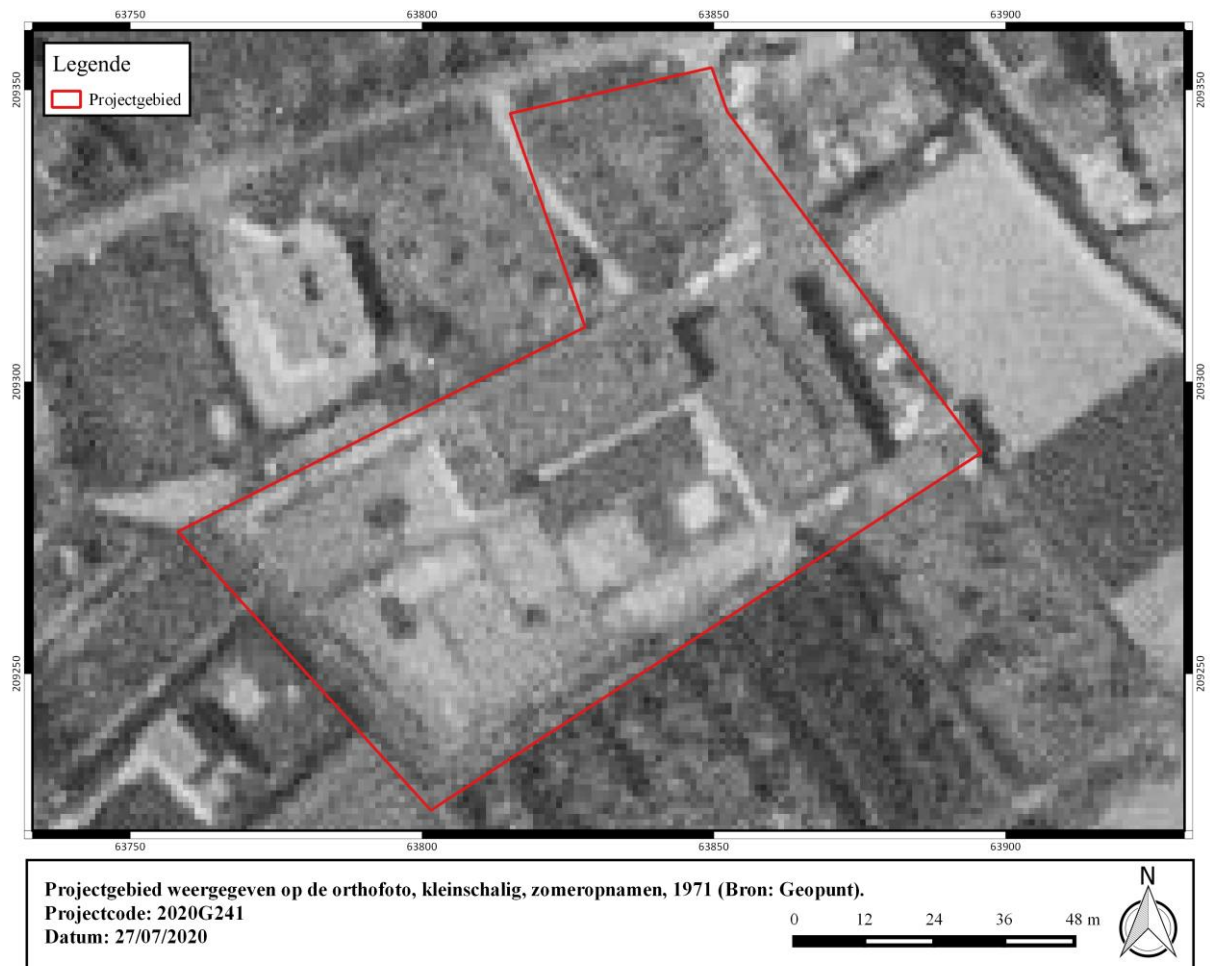

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

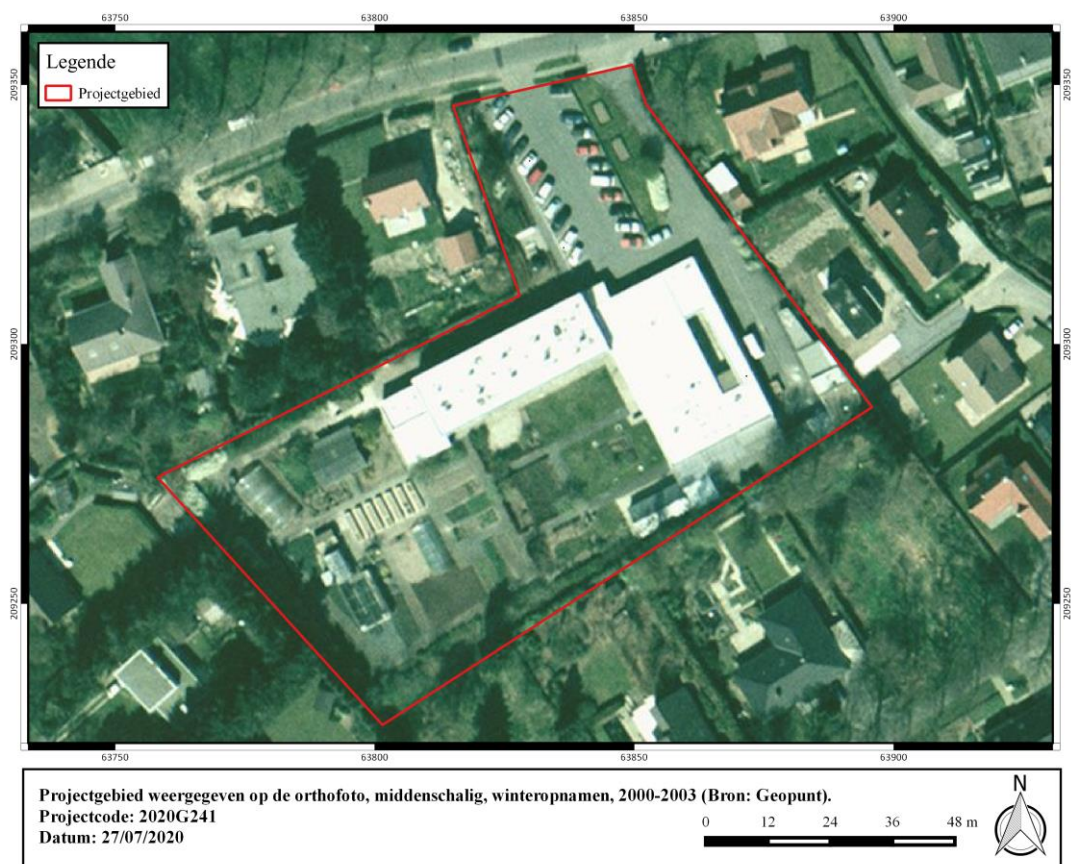
De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopnames is de huidige toestand waar te nemen. Binnen de projectgrenzen situeert zich het gebouwenbestand van Licht en Liefde Heem. De bebouwde oppervlakte bedraagt ca. 2255 m². Bijkomend is ca. 1800 m² van het terrein verhard. Het zuidwestelijk deel van het terrein is in gebruik als tuinzone. Aan de straatzijde van de Oudenburgweg situeert zich een kunstmatige waterpartij van ca. 35 m². De bebouwing is niet onderkelderd.

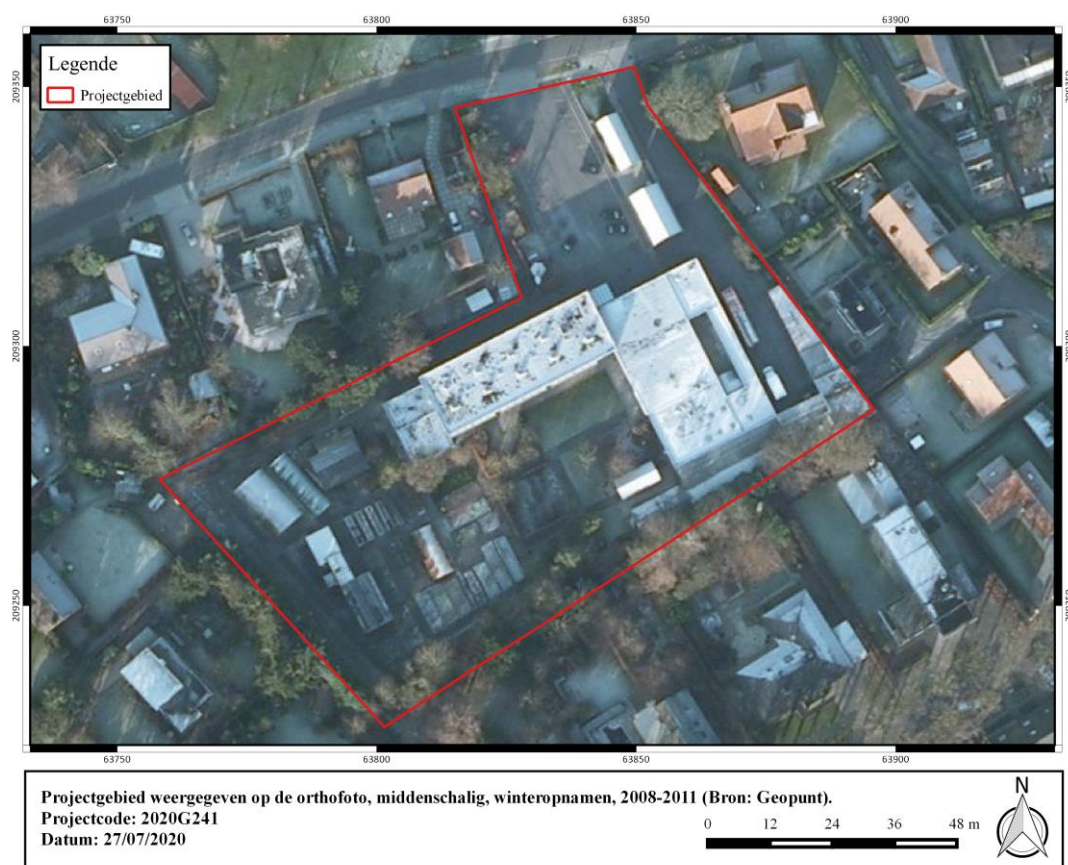
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

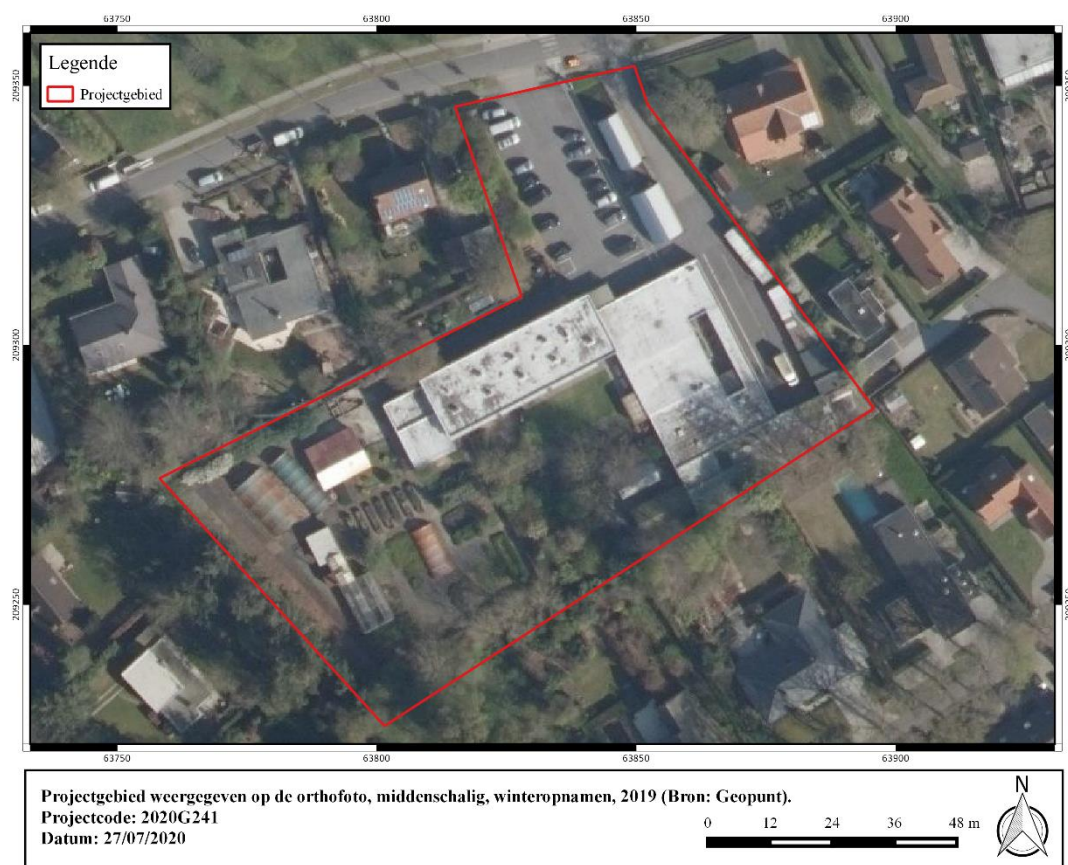
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van de bestaande bebouwing op de terreinen van vzw Licht en Liefde Heem om vervolgens een nieuwbouwproject te realiseren aan de Oudenburgweg 45 te Varsenare, deelgemeente van Jabbeke. Het volledige projectgebied is 7856 m² groot. Het noordoostelijk deel is bebouwd en verhard, het zuidwestelijke terreindeel is in gebruik als tuinzone.

Varsenare is gelegen in de zandstreek buiten de Vlaamse Vallei, ten westen van het Brugge. Het onderzoeksgebied situeert zich op de noordelijke flank van de oost-west gerichte dekzandrug tussen Gistel en Verrebroek. Archeologisch onderzoek langs deze dekzandrug heeft aangetoond dat deze regelmatig werd bezocht door rondtrekkende groepen tijdens de steentijden. Iets verder richting het zuidoosten situeert zich de Galgenberg. Het terrein helt af in noordwestelijke richting. Ten westen van het onderzoeksgebied stroomt de Fonteinbeek. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettigen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen. De bodemkaart geeft aan dat de ondergrond bestaat uit matig droog zand met een verbrokkelde textuur B horizont.

Het cartografisch bronnenmateriaal situeert het onderzoeksgebied ten westen van het dorpscentrum van Varsenare. Op de Heraldische kaart van het Brugse Vrije is de Oudenburgweg ten noorden van het onderzoeksgebied reeds duidelijk te herkennen. Het dorpscentrum bevindt zich een 500-tal meter ten oosten. De Ferrariskaart geeft het onderzoeksgebied weer als akkerland, centraal doorsneden door een bomerij. Ter hoogte van het terrein wordt geen bebouwing afgebeeld. Op de 19^e-eeuwse kaarten is geen verandering op te merken, het onderzoeksgebied blijft vrij van bebouwing. Op de luchtfotosequentie kan de huidige situatie herkend worden vanaf het luchtbeeld van de jaren '80. De voorbije decennia is weinig tot geen evolutie te zien.

In de ruime omgeving van het onderzoeksgebied zijn verschillende archeologische sites en indicatoren gekend. Recent werd langs de Oudenburgweg, een 100-tal meter ten noordwesten van het onderzoeksgebied, een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Hierbij werden een handvol sporen waargenomen die als off-site relictten werden geïnterpreteerd. Iets ten noorden van het onderzoeksgebied werd tijdens een veldprospectie Romeins aardewerk gerecupereerd, hetgeen mogelijk kan wijzen op een nederzetting in de nabije omgeving. Ten noordoosten van het onderzoeksgebied hebben verschillende onderzoekscampagnes langs de Legeweg en de Zandstraat doorlopende bewoning aangetoond sinds de bronstijd. Er werden zowel bewoningssporen en begravingssporen geregistreerd uit de bronstijd, ijzertijd, Romeinse periode en middeleeuwen. Deze waarnemingen wijzen erop dat de noordelijke flank van de dekzandrug reeds sinds de metaaltijden werd bewoond en bewerkt. Het aantreffen van enkele verspitte fragmenten silexartefacten vormt mogelijk ook een indicatie voor aanwezigheid tijdens de steentijden. Ook bij veldprospecties werden verspreid in de ruime omgeving enkele artefacten gerecupereerd. Het aantreffen van een deel van een gepolijste bijl wijst op aanwezigheid tijdens het neolithicum. Bij enkele kleinere proefsleufonderzoeken in de omgeving werden hoofdzakelijk resten van laatmiddeleeuwse en vroegmoderne landindeling aangesneden. Op basis van cartografische indicatoren zijn ook een ruim aantal laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht gekend.

Op basis van zowel het landschappelijk kader en de gekende waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied dient binnen de grenzen van het terrein uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. Daartegenover staat echter dat het terrein over een aanzienlijke oppervlakte bebouwd en

verhard is. In de eerste plaats dient de impact hiervan op het bodemarchief geëvalueerd te worden. Mogelijk is de ondergrond dermate verstoord dat verder archeologisch onderzoek, in eender welke vorm, niet langer kan leiden tot kenniswinst. Een landschappelijk bodemonderzoek dient aldus na de sloopwerken de bodemopbouw en verstoringsgraad te evalueren. Mocht blijken dat lokaal bodemhorizonten aanwezig zijn die indicatief kunnen zijn voor betere bewaringsomstandigheden, dan is een verkennend archeologisch booronderzoek aangewezen. In het geval van een positieve staalname kan dit onderzoek aangevuld worden met waarderende boringen en/of testputten. Met betrekking tot resten van bewoning, begraving of andere activiteiten in de vorm van bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

Hillewaert, B. & Ryckaert, M. 2019. Op Het Raakvlak Van Twee Landschappen : De Vroegste Geschiedenis Van Brugge. Tweede herziene en uitgebreide uitgave, Brugge, Van de Wiele.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Kaartenhuis Brugge

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Verwerft, D. Roelens, F. Mikkelsen, J. 2017. Oudenburgweg, Varsenare (Jabbeke): Verslag van resultaten archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, Raakvlak, p. 41

